

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Martina KOBAL

KOALICIJSKO POVEZOVANJE V SLOVENIJI

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2003

1.	UVOD	4
1.1	Raziskovalni problem.....	5
1.2	Metodološki načrt.....	6
2.	SISTEMI ORGANIZACIJE DRŽAVNE OBLASTI	7
2.1	Predsedniški sistem	7
2.2	Oblikovanje vlade v parlamentarno predsednišem (polpredsedniškem) sistemu	8
2.3	Skupščinski sistem	8
2.4	Oblikovanje vlade v parlamentarnem sistemu	8
2.5	Razvoj naše ureditve	9
2.6	VOLILNI SISTEM.....	10
2.6.1	Večinski sistem.....	10
2.6.2	Proporcionalni sistem	11
2.6.3	Značilnosti volilnih sistemov	11
2.7	Predlogi za spremembo volilnega sistema.....	13
2.8	Spremembe volilnega sistema leta 2000	14
3.	OBLIKOVANJE VLADE	15
3.1.1	Politične stranke	15
3.1.2	Vpliv političnih strank na oblikovanje vlade	17
3.1.3	Vloga političnih strank v parlamentarnem sistemu.....	17
3.2	NAČINI OBLIKOVANJA VLAD	18
3.3	OBLIKOVANJE VLADE V SLOVENIJI.....	19
3.3.1	Predsednik vlade	23
3.3.2	Ministri	24
3.3.3	Funkcije vlade.....	24
4.	ZNAČILNOSTI KOALICIJSKEGA POVEZOVANJA.....	26
4.1	Sestava vladne koalicije.....	28
4.2	Modeli oblikovanja koalicij.....	30
4.2.1	Kvantitativna teorija	30
4.2.2	Kvalitativna teorija	31
4.3	Opozicija	32
4.3.1	Delitev opozicij.....	33
5.	UPORABLJEN NAČIN OBLIKOVANJA KOALICIJ V SLOVENIJI.....	34
5.1	Pomen vzpostavljanja modernega razmerja med koalicijo in opozicijo v RS.....	35
5.2	Opzicioniranje v obdobju tranzicije	36
5.2.1	Koalicija Demos	39
5.2.1.1	Razpustitev Demosa	42
5.2.2	Vladna koalicija med Liberalno demokratsko stranko, Združeno listo socialnih demokratov, Slovenskimi krščanskimi demokrati in Socialdemokratsko stranko Slovenije.....	43
5.2.2.1	Odhod iz koalicije SDS in ZLSD	45
5.2.3	Vladna koalicija Liberalne demokracije Slovenije, Slovenske ljudske stranke in Demokratične stranke upokojencev	49
5.2.3.1	Sporazum o Koaliciji Slovenija.....	51

5.2.4	Vladna koalicija med Liberalno demokracijo Slovenije, Združeno listo socialdemokratov, SKD+SLS- Slovensko ljudsko stranko in Demokratsko stranko upokojencev.....	56
5.2.4.1	Predsedniške volitve.....	58
6.	ZAKLJUČEK	60
7.	LITERATURA:.....	62
8.	PRILOGE:.....	65

1.UVOD

Naša država je z novo ustavo prešla od načela enotnosti na načelo delitve oblasti, kar pomeni, da se oblast deli na zakonodajno, izvršilno in sodno oblast. Kljub načelni delitvi oblasti na tri veje, pa se ključne in za družbene skupnosti pomembne odločitve sprejemajo v izvršilni veji oblasti. Najvišji organ izvršilne veje oblasti je vlada, ki se oblikuje glede na moč in zaupanje, ki ga ima v parlamentu. Vlada je oblikovana takrat, ko so imenovani vsi njeni člani. Za parlamentarni sistem je značilno, da je vlada kljub temu, da je samostojen državni organ odgovorna parlamentu.

Na oblikovanje koalicij v Sloveniji in še posebej na odnos med “pozicijo” in opozicijo je v precejšnji meri vplivala ustavna struktura oz. parlamentarni sistem (v tem se Slovenija loči od ostalih držav na področju bivše Jugoslavije in tudi od nekaterih drugih vzhodnoevropskih držav) ter izbira volilnega sistema v katerem prevladujejo elementi proporcionalnosti. Na tej osnovi so se volilni rezultati na prvih in tudi na drugih volitvah bolj ali manj neposredno izrazili v številu sedežev v parlamentu. Slovenskim novim in prenovljenim strankam je primankovalo znanja ne le kako oblikovati koalicije, jih ohranjati in imeti od njih skupno korist, ampak tudi kako delovati kot vladna večina ali opozicija. Za slabšo učinkovitost koalicije je v tem, da stranke pri povezovanju v koalicije niso vedno izhajale iz dovolj realnih ocen o lastni politični moči (volilni rezultati prvih in drugih volitev so bili v velikem razkoraku s pričakovanji strank). V posamezne koalicije so vstopale stranke, ki so prej bile potencialni nasprotnik kot dobri zavezniki.

1.1 Raziskovalni problem

Temeljni namen moje diplomske naloge je predstaviti oblikovanje in delovanje različnih modelov koalicij v letih 1991-2000, kar izhaja že iz samega naslova diplomske naloge.

Na začetku so podana teoretična izhodišča in opredeljeni pojmi, opis uvedbe nove državne ureditve, ki se bistveno razlikuje od prejšnje delegatske skupščine, ki namesto nje opravlja po novi ustavi zakonodajno funkcijo državni zbor. Navedla bom vlogo in vpliv političnih strank na volitvah; oblikovanje vlade po konstituiranju parlamenta, podelitev mandata osebi, za katero se predpostavlja, da bo sposobna oblikovati vladno koalicijo in predstaviti vladno ekipo, ki bo dobila zaupnico v parlamentu. Mandatar pa je predvidoma oseba, ki je vodja politične stranke, ki je na volitvah dobila največjo podporo oz. največje število poslancev v parlamentu.

Predstavila bom značilnosti koalicijskega povezovanja, ter uporabljene načine oblikovanja koalicij v Sloveniji.

1.2 Metodološki načrt

Kot rečeno bom poudarek v diplomski nalogi dala oblikovanju različnih modelov koalicij v Sloveniji. V okviru tega si bom zadala naslednje hipoteze:

1. Temeljni predpogoj združevanja strank oz. oblikovanje koalicij je doseganje dovolj zanesljive večine v parlamentu in oblikovanje večinske vlade, poleg tega pa nobena stranke ali celo dve večji stranki ne moreta oblikovati potrebne večine za odločanje - potrebna je torej koalicija več strank.
2. Nove politične stranke na Slovenskem se niso dovolj določno programsko izoblikovale in niso natanko vedele kakšno koalicijo si želijo po volitvah. Predusem so se izoblikovale koalicije iz programsko nesorodnih strank.

Za oblikovanje diplomske naloge mi bo v pomoč zlasti domača literatura. Med to literaturo bodo prevladovali učbeniki in knjige s področja parlamentarizma, volitev, delitve oblasti in delovanja vlade. Za boljše razumevanje nastalih razmer v naši državi bom skušala najti čimveč referatov, ki se nanašajo na parlamentarizem, stranke in odnose med parlamentom in vlado, ter na oblikovanje izvršne veje oblasti. Pri pisanju moje naloge pa bodo ključni dokumenti tisti, ki se nanašajo na volitve in urejajo področje oblikovanje vlade.

2.SISTEMI ORGANIZACIJE DRŽAVNE OBLASTI

V okviru vsake organizacije državne oblasti obstajajo državni organi, ki so nosilci zakonodajne, izvršilne in sodne oblasti. Glede na položaj teh organov in razmerja med njimi ločujemo dve temeljni načeli organizacije državne oblasti, in sicer načelo delitve oblasti in načelo enotnosti oblasti. V svojih najbolj skrajnih izvedbah pomenita ti dve načeli drugo drugemu vsebinsko nasprotje.

Iz različnih načel organizacije državne oblasti so se izoblikovali tudi različni sistemi organizacije državne oblasti, ki se ločijo predvsem na podlagi razmerij med temeljnimi državni organi, ki opravljajo temeljne oblastne funkcije države. Na tej podlagi ločimo tri temeljne oblike državne oblasti: *predsedniški, parlamentarni in skupščinski sistem* (Grad, 2000:52).

2.1 *Predsedniški sistem*

Za predsedniški sistem je predvsem značilno, da izvršilno vejo oblasti vodi predsednik države. Temeljna značilnost tega sistema je da predsednika države izvoli ljudstvo, da ni odgovoren parlamentu, ki ga zato ne more zamenjati med mandatom, temveč ga lahko samo obtoži in obsodi. Na drugi strani pa tudi predsednik ne more razpustiti parlamenta.

Predsedniški sistem je nastal v ZDA in je bil uveden z ustavo iz leta 1787. V predsedniškem sistemu, kot se je razvil v ZDA, so nosilci zakonodajne, izvršilne in sodne oblasti kongres, predsednik ZDA in vrhovno sodišče ZDA. Zakonodajno funkcijo opravlja v celoti kongres, izvršilno funkcijo predsednik, Vrhovno sodišče pa predstavlja vrh sodne funkcije (Grad, 2000:59).

2.2 Oblikovanje vlade v parlamentarno predsednišem (polpredsedniškem) sistemu

Polpredsedniški sistem izhaja sicer iz parlamentarnega sistema, vendar je v njem položaj predsednika republike okrepljen, da se približuje položaju predsednika v predsedniškem sistemu. Predsednik države sam imenuje predsednika vlade na predlog le-tega, nato pa še ministre. V polpredsedniškem sistemu vladi ni potrebno dobiti zaupnice v parlamentu.

Izvršilno oblast si delita predsednik republike in vlada. Predsednik države skrbi za delovanje obeh vej oblasti, zakonodajne in izvršilne (Grad, 2000:61).

2.3 Skupščinski sistem

Skupščinski sistem se razlikuje od predsedniškega in parlamentarnega sistema, ker ne izhaja iz načela delitve oblasti, temveč iz načela enotnosti oblasti. Tudi ta sistem upošteva dejstvo, da različne funkcije državne oblasti izvajajo različni državni organi, vendar pa tu ne velja načelo relativne neodisnosti organov pri izvajanju svoje funkcije, temveč je vsa oblast osredotočena in izhaja iz enega organa (Grad, 2000:65).

2.4 Oblikovanje vlade v parlamentarnem sistemu

V parlamentarnih sistemih je parlament kot splošno predstavniško telo (v glavnem) edini organ, ki se oblikuje na osnovi volitev, ki predstavljajo neposreden stik z ljudstvom, to je državljani, kot volilno bazo. Na osnovi splošnih, enakih in tajnih volitev je parlamentu podeljena legitimacijska osnova, iz katere le-ta črpa pooblastilo za svoje nadaljnje delovanje, po drugi strani pa je parlament tudi edini organ, ki je ljudstvu za izvrševanje svoje funkcije neposredno odgovoren.

Iz tega sledi temeljno razmerje med zakonodajno in izvršilno oblastjo, ki bi ga torej kazalo obravnavati. To je oblikovanje izvršilne oblasti s strani zakonodajne oblasti. Gre za klasični način vzpostavitve vlade v vseh parlamentarnih sistemih demokracije, za razliko od npr. predsedniškega modela, kjer je to v rokah neposredno voljenega in s tem legitimiranega predsednika države.

Vlada kot izvršilna oblast se v parlamentarnem sistemu torej ne izoblikuje na podlagi volitev, ki bi ji dale neodvisno legitimacijo za njeno delovanje, temveč se oblikuje v glavnem s sodelovanjem pred. države in parlamenta. Imenovanje vlade v parlamentu pomeni v danem sistemu nižjo legitimacijsko osnovo, saj svojo oblast upraviči z zaupnico v parlamentu in je zato posledično njemu tudi odgovorna (Grad, 2000:53).

2.5 *Razvoj naše ureditve*

V povojni ustavni ureditvi Jugoslavije (in z njo tudi Slovenije) je bilo ves čas v večji ali manjši meri uveljavljeno načelo enotnosti oblasti, ki ga je enostrankarski sistem v praksi še močno krepil. To načelo je bilo uveljavljeno vse do konca obstoja jugoslovanske federacije, v Sloveniji pa vse do sprejema oziroma uveljavitve nove slovenske ustave.

Namesto načela enotnosti oblasti se je pojavila zahteva po uveljavitvi načela delitve oblasti, poleg tega na začetku se je porajalo vprašanje ali naj bo uveljavljen parlamentarni ali mešano parlamentarni sistem. Odločili so se se parlamentarni sistem (Grad, 2000:66).

2.6 VOLILNI SISTEM

Volilni sistem je eden najpomembnejših sestavnih elementov političnega sistema države. Volilni sistem izraža in potrjuje temeljne politične odnose in oblike družbe. Hkrati pa tudi vpliva na delovanje političnega sistema. Med drugim je volilni sistem pomemben za organizacijo oblasti in delovanje političnih organov in institucij.

Volilni sistem pomeni tudi razdelitev mandatov, kar določa zastopanost strank v parlamentu, kar vpliva na delovanje parlamenta in sestavo vlade. V svetu obstajata dva osnovna sistema razdelitve mandatov: večinski in proporcionalni sistem (Grad, 2000:30).

2.6.1 Večinski sistem

Za večinski sistem razdelitve mandatov je značilno, da se o kandidatih na volitvah odloča z večino. Pri tem sta znana dva osnovna načina večinskega sistema:

- Absolutna; v tem primeru je izvoljen tisti kandidat, ki je dobil več kot polovico glasov volilcev. Sistem absolutne večine omogoča večje število strank v parlamentu, ki pa se morajo za doseganje večine v drugem krogu glasovanja povezati (Grad, 2000:31),
- Relativna; izvoljen je tisti kandidat, ki je dobil več glasov od drugih kandidatov. Sistem relativne večine zmanjšuje število strank in jih sili k združevanju, kar privede do dvostrankarskega sistema, kjer sta samo dve stranki sposobni doseči večino v parlamentu in se izmenjujeta na oblasti. To pomeni da sta v državi in parlamentu samo dve stranki (Grad, 2000:31).

2.6.2 Proporcionalni sistem

Proporcionalni sistem izhaja iz načela, da morejo dodeljeni predstavniški mandati ustrezati dodeljenim glasovom na volitvah. Mandati morajo biti razdeljeni med kandidate tako, da so sorazmerni s podporo, ki jim jo dajo posamezne skupine volilcev na volitvah. Proporcionalni sistem bi moral biti tak, da bi zagotavljal takšno sestavo parlamenta, v kateri bi se odražala politična struktura družbe.

V proporcionalnem sistemu dobi večje število strank sedeže v parlamentu, kar slabi delovanje parlamenta.

2.6.3 Značilnosti volilnih sistemov

Politični procesi v zvezi z oblikovanjem vlade po parlamentarnih volitvah so odvisni od volilnega sistema. Volilne sisteme v grobem delimo na dve skupini: na večinski in proporcionalni volilni sistem. V tabeli bom prikazala poglobljene značilnosti in razlike med njima.

Tabela: 2.1: Značilnosti volilnih sistemov

VOLILNI SISTEM	VEČINSKI	PROPORCIONALNI
Velikost volilnih enot	Majhne (najpogosteje uninominalne)	Velike (lahko je vsa država ena sama volilna enota)
Način glasovanja	Za posamezne kandidate (praviloma za toliko kandidatov, kolikor se jih voli v volilni enoti)	Za liste kandidatov ¹ (možna je personalizacija preko preferenčnega glasu)
Merilo razdelitve mandatov	Večina glasov (absolutna ali relativna)	Delež glasov v skupnem številu (mandati se delijo med liste)
Sorazmernost med deležem glasov in deležem mandatov	Nizka	Popolna (izjeme: tehnična nemožnost, volilni prag, dokončna delitev mandatov v volilnih enotah)
»izguba« glasov	velika	Je ni (razen v primeru izjem iz prejšnje vrstice ⁹)
Strankarski sistem	Dvostrankarski sistem, manjše število strank ali predvolilne koalicije; ekstremene oz. radikalne stranke nimajo realnih možnosti za uspeh	Večje število političnih strank
Parlamentarna večina	Običajno ena stranka	Običajno koalicija strank
Oblikovanje vlade	Običajno ena stranka	Običajno koalicija strank
Stabilnost vlade	večja	manjša

Vir: Virant, 2002 : Pravna ureditev javne uprave, str. 51.

Večinski volilni sistem (zlasti sistem absolutne večine) običajno povzroči, da zmagovita politična stranka (ali predvolilne koalicija strank) pridobi večino mandatov v predstavniskem telesu, ki je potrebna za oblikovanje vlade. Zmagovita stranka tako lahko sama oblikuje vlado. Proporcionalni volilni sistem papravloma povzroči, da

¹ Izjema je irsko- malteški sistem enega prenosljivega glasu (single transferable vote), kjer se glasuje za kandidate in ne za liste, glej podrobneje Nohlen, str. 187- 196 v Grad, Franc (1996:79).

nobena politična stranka sama ne doseže potrebne večine mandatov v predstavniškem telesu. Zato se morajo stranke med seboj povezati v koalicijo. Oblikovati se mora zveza med strankami, ki zagotavlja zadostno (večinsko) podporo za oblikovanje in delovanje vlade. Pri nastajanju koalicij politične stranke upoštevajo zlasti dva dejavnika: število predstavniških mandatov, potrebno za oblikovanje vlade, in politično (programsko) sorodnost strank. Politične stranke težijo k temu, da bi same sodelovale v večinski koaliciji, hkrati pa, da bi bila ta koalicija »minimalna« - da bi bile iz nje izključene vse stranke, katerih glasovi niso potrebni. Obenem pa težijo k temu, da bi se povezale s programsko sorodnimi strankami, kar jim omogoča uresničitev njihovega programa v večji meri. Povezovanje v koalicije namreč vedno terja usklajevanje interesov in odpovedovanje določenim elementom političnega programa. Samo stranka (ali predvolilna koalicija), ki sama doseže potrebno večino (in kot smo videli, je to praktično mogoče samo v večinskem volilnem sistemu), lahko stoodstotno uresničuje svoj program. Stranke, ki se povezujejo v koalicijo, pa se morajo odreči določenim ciljem.

2.7 Predlogi za spremembo volilnega sistema

Do jeseni leta 1995 volilni sistem iz leta 1992 ni doživel kakršnih radikalnejših predlogov za njegovo spremembo. Novembra tega leta so poslanci SDS predlagali nekaj sprememb, ki naj bi spremenile veljavni volilni sistem. Predlagali so drugačen sistem delitve mandatov in povišanje volilnega praga. SDS je za referendumsko odločitev predlagala drugačen volilni sistem od dotedanjega, namreč dvokrožni volilni sistem, po katerem so izvoljeni tisti kandidati, ki v svojem volilnem okraju prejmejo večino glasov vseh volilcev. Če v prvem krogu ni izvoljen noben kandidat, se glasovanje ponovi med tistima dvema kandidatoma, ki sta imela najvišjo volilno podporo v prvem krogu. Ta sistem bi omogočil, da se v parlament ne bi več volile politične stranke, temveč konkretni ljudje. Zmanjšal bi število političnih strank, poleg

tega pa bi zahteval njihov tesnejše povezovanje, kot je potrebno v proporcionalnem sistemu. Tu je treba sklepati že predvolilne oz. volilne koalicije.

Predlog državnega sveta je bil za odpravo nekaterih slabosti dotedanje ureditve ter zagotovitvi večji vpliv volilcev na izvolitev kandidatov, kar naj bi prineslo uvedbo mešanega večinsko proporcionalnega sistema.

Največji odmik od tedanje ureditve je pomenil predlog za večinski sistem (Grad, 2000:157).

2.8 Spremembe volilnega sistema leta 2000

Sprejeta ustavna sprememba v obliki ustavnega zakona je 80. členu ustave, ki določa način volitev poslancev državnega zbora, dodala nov peti odstavek z nasledno vsebino: »Poslanci, razen poslancev narodnih skupnosti, se volijo po načelu sorazmernega predstavnštva ob 4 % volilnem pragu za vstop v DZ, pri čemer imajo volilci odločilen vpliv na dodelitev mandator kandidatov«. Ta ustavna sprememba je na ustavni ravni določila volilni sistem, torej proporcionalni volilni sistem. Tako je ustavni zakon določil, da se volitve jeseni 2000 izvajajo po tem zakonu, s tem da se:

- pri delitvi mandator ne upoštevajo tiste liste kandidatov, ki so v celi državi dobile manj kot 4% glasov,
- pri delitvi mandator v volilni enoti po 90. členu uporabi Droopov količnik²,
- pri delitvi mandator na ravni države po 92. členu zakona upoštevajo seštevki glasov, oddanih za istoimenske liste, ki so bile vložene v dveh ali več volilnih enotah, pri čemer se istoimenskim listam dodeli toliko mandator, kolikor znaša razlika med številom mandator, ki bi jim

² Ena od najbolj enostavnih oblik proporcionalnega sistema je delitev mandator po sistemu enostavnih volilnih količnikov, ki se imenuje Harejev količnik ali Harejeva formula. Po tem sistemu se vsaki listi kandidatov oz. politični stranki, ki je vložila listo, dodeli toliko mandator, kolikor je volilni količnik vsebovan v številu glasov, ki jih je dobila v volilni enoti. Po tem sistemu ni mogoče razdeliti vseh mandator ker liste dobijo na volitvah takšne deleže glasov, ki se razlikujejo od volilnega količnika, vse skupaj ne dosežejo toloko količnikov, kolikor je sedežev v volilni enoti. Zato je pri tem sistemu nujno treba uporabiti še neko dodatno pravilo. Največkrat se uporablja pravilo največjega ostanke, po katerem se preostali mandati dodelijo tistim listam, ki so imele pri delitvi po volilnem količniku največje ostanke. To pa lahko močno zmanjšuje proporcionalnost pri delitvi mandator. Zato so se kasneje uveljavile zamisli o zmanjšanem količniku, ki naj bi zagotovil (nekoliko) bolj sorazmerno delitev mandator. Najbolj znana zmanjšana količnika sta Droopov količnik, po katerem se za izračun količnika vsoto glasov deli s številom mandator, ki jih je treba razdeliti plus ena, in količnik Imperiali pri katerem se enostavnemu količniku prišteje število plus dva. (Grad; 1996:75).

- pripadli na podlagi seštevkov glasov na ravni države, in številom mandatov, ki so jih dobile v volilnih enotah,
- pri delitvi mandatov na ravni države se ne uporabi drugi odstavek 93. člena zakona (Grad, 2000:161).

3.OBLIKOVANJE VLADE

Vlada (ang. government); najvišji kolegialni izvršno-upravni organ določene države.

Oblikovanje vlade po konstituiranju parlamenta po vsakokratnih volitvah predstavlja proces prenosa ljudskega mandata v kreiranje politike in odločanje o ključnih vprašanjih družbene skupnosti neke države. (Sruk,1995:358) Vlada se v parlamentarnem sistemu praviloma oblikuje tako, da predsednik države podeli mandat za sestavo vlade vodji tiste politične stranke, ki je na volitvah dobila večino v parlamentu, oziroma vodji ene od strank, ki tvorijo strankarsko koalicijo, ki ima večino v parlamentu. Mandatar se z vlado, torej s predlogom članov vlade, predstavi v parlamentu, ki mu mora izreči zaupnico, da vlada lahko začne delovati. Ta postopek se tradicionalno imenuje investitura. Tak postopek poznajo ustavne ureditve, ki jih štejejo med klasične parlamentarne sisteme (npr. Italija).

3.1.1 *Politične stranke*

Politična stranka je družbena skupina in politična ustanova. Stranke so namreč v največji meri odvisne od družbenopolitičnega sistema in od drugih okoliščin v državi, v kateri pač obstajajo. V sodobnih demokratičnih ureditvah so stranke organizirane skupine ljudi, ki si s politično dejavnostjo v družbi, še posebej pa s sodelovanjem na volitvah, prizadevajo za pridobitev neposrednega vpliva za odločanje. Prav sodelovanje na volitvah stranke bistveno loči od gibanj, organizacij in društev, ki se lahko tudi v

večji ali manjši meri ukvarjajo s političnim zadevami, ki pa ne nastopajo na volitvah (Sruk, 1995:322).

S pojmom politična stranka se navadno razume tista politična organizacija, ki vključuje ljudi z istim političnim prepričanjem in ki se bori za osvojitve in obdržanje državne oblasti, prek katere želi uresničiti svoje politične cilje. Politične stranke so tiste organizacije, ki delujejo kot posrednik med družbo in državo (Grad; 1996:29).

Cilj politične stranke je uresničiti svoj politični program prek državnega mehanizma. Da bi to dosegla, mora osvojiti oblast, torej mora postaviti svoje člane na odločujoča mesta v državni organizaciji, kar ji praviloma uspeva z volitvami (Grad; 2000:36).

Najpomembnejši vidik vpliva političnih strank na volitve je v njihovi vlogi, ki jo imajo pri kandidiranju. Stranke imajo namreč pravico (v nekaterih političnih sistemih celo izključno) postavljati kandidate za člane predstavniških teles. Omogočajo pa tudi njihovo izvolitev, kajti izvenstrankarski kandidat nima skoraj nobene dejanske možnosti, da bi bil izvoljen. Ko izbirajo med kandidati, ki so jih postavile stranke, pa izbirajo volilci dejansko le med političnimi strankami, saj jim je odvzeta možnost, da bi sami odločali, katere osebe jih bodo predstavljale. To velja seveda v proporcionalnem volilnem sistemu, dejansko, čeprav morda v nekoliko manjši meri, pa velja to tudi za volitve v večinskem sistemu, čeprav tam načeloma volilci izbirajo med osebami.

Čeprav je vpliv političnih strank na volitve najbolj neposreden in najbolj viden ravno pri kandidiranju, pa je nadvse pomemben tudi njihov vpliv na izbiro volilnega sistema, ki lahko odločilno vpliva na volilne rezultate in s tem tudi na strankarski sistem in na politično življenje nasploh. Stranke namreč lahko dosežejo takšno ali drugačno ureditev volitev prek svojih poslancev v parlamentu. Še pomembnejši od vpliva na volitve je vpliv političnih strank na delovanje predstavniškega telesa. Vloga politične stranke v

parlamentu je, da deluje kot nekakšen posrednik med volilci in parlamentom (Grad; 2000:37).

3.1.2 Vpliv političnih strank na oblikovanje vlade

V predsedniškem sistemu politične stranke nimajo neposrednega vpliva na oblikovanje izvršilne oblasti, saj njenega nosilca - individualnega šefa države - izvoli neposredno ljudstvo. Pač pa imajo pri oblikovanju nosilca izvršilne oblasti politične stranke odločilen vpliv tako v skupščinskem kot tudi v parlamentarnem sistemu. V parlamentarnem sistemu se vlada praviloma oblikuje tako, da šef države (predsednik republike, monarh) podeli mandat za sestavo vlade vodji tiste politične stranke, ki je na volitvah dobila večino v parlamentu, oziroma vodji ene od strank, ki tvorijo strankarsko koalicijo, ki ima večino v parlamentu. Mandatar sestavi vlado in se z njo predstavi parlamentu, ki mu mora izreči zaupnico, da lahko vlada začne delovati. Ponekod pa mandatar predloži predlog članov vlade v imenovanje šefu države, ki ga zgolj formalno potrdi oziroma imenuje predlagane člane vlade. Člani vlade morajo ponekod biti izbrani izmed poslancev, drugje pa to ni nujno, temveč lahko postane član vlade tudi oseba, ki sicer ni bila izvoljena za poslanca (Grad; 1996:35).

3.1.3 Vloga političnih strank v parlamentarnem sistemu

V parlamentarnem sistemu oblikuje vlado samo politične stranke, ki so v parlamentu, torej parlamentarne stranke. Politična struktura parlamenta je neposredna posledica volje volilnega telesa, ki jo je izrazilo s svojo podporo različnim političnim strankam. V parlamentarnem sistemu vlada potrebuje večinsko parlamentarno podporo, mora po svoji izvolitvi predsednik vlade postaviti tako vlado, ki uživa podporo parlamenta.

Vpliv strank je zelo različen v enostrankarskem, dvostrankarskem in večstrankarskem sistemu. Delovanje strank odločilno oblikuje delovanje zakonodajne in izvršne veje oblasti, vendar ima najmočnejši vpliv v parlamentarnem sistemu. Z vidika strankarskega sistema lahko ločimo parlamentarni sistem v dvostrankarski sistem in

parlamentarni sistem v večstrankarski sistem. V dvostrankarskem ima ena politična stranka večino v parlamentu, da omogoča učinkovito delovanje parlamenta, še bolj stabilnost vlade in celo prevlado vlade nad parlamentom. V večstrankarskem ima parlament težave z delovanjem, težko je oblikovati vlado (Grad; 2000:56).

3.2 NAČINI OBLIKOVANJA VLAD

Vlada je najvišji kolegijski izvršno-upravni organ določene države. Organ, ki ima vrhovno izvršilno oblast v državi (Sruk; 1995: 358).

- **VEČINSKE VLADE:** Dejansko oblikovanje vlade je seveda odvisno predvsem od strankarske sestave parlamenta. Če ima v parlamentu ena sama stranka večino svojih poslancev, je praviloma oblikovanje vlade enostavno in učinkovito. Vodja stranke dobi mandat in oblikuje vlado iz pripadnikov svoje stranke. Če je vladna koalicija sestavljena iz dveh ali več strank in še posebej, če je sestavljena iz večjega števila strank, pa je postopek oblikovanja vlade bolj zapleten. Temeljni predpogoj združevanja strank je doseganje zanesljive večine. Odvisen je namreč v celoti od volje političnih strank in njihove pripravljenosti in sposobnosti skleniti dogovor o koaliciji strank za ustanovitev in delovanje skupne vlade, o razdelitvi funkcij v vladi itd. V takem primeru dobi mandat za sestavo vlade navadno vodja stranke, ki ima v parlamentu med vsemi strankami največje število poslancev (stranka relativne večine), ki pa mora pridobiti k sodelovanju toliko drugih strank, da imajo skupaj večino poslancev v parlamentu in so pripravljene oblikovati skupno vlado z njim na čelu. Če mu to ne uspe, mora vrniti mandat za sestavo vlade šefu države in ves postopek se začne znova,

- Če tudi po več takih poskusih ne pride do oblikovanja vlade, se včasih oblikuje t.i. **MANJŠINSKA VLADA**, ki pa je le izhod v sili in navadno ne traja dalj časa. Nastane v primeru, da se večinska vlada zaradi izstopa ene ali več strank spremeni v manjšinsko.

- Včasih se v takem primeru oblikuje t.i. **TEHNOKRATSKA VLADA**, ki ni oblikovana po prej opisanih političnih strankarskih kriterijih, temveč je sestavljena iz strokovnjakov, in je navadno tudi zgolj prehodnega značaja. Če na noben način ne pride do oblikovanja vlade, oziroma nobena vlada ne dobi zaupnice, pa je edini izhod v razpustitvi parlamenta in novih volitvah parlamenta, ki lahko politično strankarsko strukturo parlamenta bolj ali manj spremenijo in olajšajo tudi oblikovanje vlade.
- **KOALICIJSKA VLADA**, v kateri sodelujejo predstavniki dveh ali več strank (držav), ki zastopajo skupne interese v vladi.
- **VLADA V SENCI**, ki jo najprej imenuje opozicijska stranka, ki pričakuje zmago na volitvah.

V državah pluralne parlamentarne demokracije se lahko pojavijo naslednji tipi vlad:

- **HOMOGENA VLADA**, je mogoča predvsem v državi, v kateri funkcionira dvostrankarski sistem (ob dveh velikih konkurenčnih strankah lahko seveda obstaja še nekaj strančič).
- **KOALICIJSKA VLADA**, sestavljajo stranke, ki tvorijo večjo ali manjšo vladno koalicijo (iz lat. Coalition »zveza«).
- **KONCENTRACIJSKA VLADA**, sestavljajo vse stranke ali vsaj velika večina strank, če je določena država hudo ogrožena.
- **NEVTRALNO OZ. URADNIŠKO VLADO**, formirajo na nestrankarski osnovi s kako osebno nalogo ali v kakem prehodnem obdobju.

V komunističnih, fašističnih ipd. totalitarnih državah s sestavljanjem oz. postavljanjem vlad nikoli ni bilo posebej velikih težav: vsakokratna grupacija, ki je na oblasti, vzpostavi vlado, kakršna ji je po volji, opozicija pa je tako in tako zatrta.

3.3 OBLIKOVANJE VLADE V SLOVENIJI

Zakon o vladi (ZV) določa, da je vlada organ izvršilne oblasti in najvišji organ državne uprave Republike Slovenije (1.člen). Sestavljajo jo predsednik, podpredsednik in ministri, ki so skupaj kot vlada in posamično kot ministri samostojni in odgovorni državnemu zboru. Mandat vlade je vezan na mandat državnega zbora. Ta odgovornost je posledica tega, da tako vlado kot ministre voli državni zbor, in sicer voli kandidata za predsednika vlade na predlog predsednika republike, ministre pa na predlog predsednika vlade.

Zaradi proporcionalnega volilnega sistema se vlada oblikuje šele po volitvah in je koalicijska oziroma jo tvori več strank. Predsednika vlade oziroma mandatarja izvoli državni zbor na tajnih volitvah. Ministre predlaga mandatar, imenuje pa jih državni zbor. Vladi preneha mandat ob koncu mandata državnega zbora, v vmesnem obdobju jo je mogoče zamenjati s konstruktivno nezaupnico - ko je na predlog desetih poslancev izvoljen nov mandatar, in z interpelacijo, ki se lahko konča tudi z glasovanjem o nezaupnici bodisi celotni vladi ali posameznemu ministru. Vlada bi lahko padla tudi v primeru zaupnice, ko sama predlaga glasovanje o podpori, ki jo ima v parlamentu. Glasovanje o zaupnici je lahko vezano na sprejem določenega akta.

Čeprav si izvršilno oblast delijo predsednik republike, vlada in upravni organi, predstavlja vlada najpomembnejšega nosilca izvršilne oblasti.

Povsem razumljivo je, da prihaja s strani vlade do stalnih predlogov za okrepitev njenega položaja nasproti državnemu zboru, pa tudi, da parlament takšnim težnjam stalno nasprotuje. Manj samoumevno je, da je v parlamentu kdaj pa kdaj slišati argumente, ki so vzeti iz zakladnice enotnosti oblasti in skupščinske vladavine. Še bolj je zaskrbljujoče, da ima vlada v javnosti vseskozi večjo podporo in boljši imidž kot parlament. Pomembno je, da vlada, ki sicer teži k utrjevanju svoje samostojnosti in širjenju svojih pristojnosti, v praksi zelo spretno "prepušča" parlamentu odločanje o najbolj delikatnih vprašanjih (Ribičič; 1996:44).

111. člen ustave določa, da kandidata za predsednika vlade predloži državnemu zboru predsednik republike po posvetovanjih z vodji poslanskih skupin, in sicer najpozneje v 30 dneh po konstituiranju državnega zbora. Volitve predsednika vlade se opravijo najprej v 48 urah in najpozneje v 7 dneh po prejemu predloga kandidature. Predlagani kandidat ne seji državnega zbora predstavi programske zasnove vlade. Predsednika vlade na tajnem glasovanju voli državni zbor z večino glasov vseh poslancev (najmanj 46).

Če kandidat ni izvoljen pri prvem glasovanju, se lahko opravijo ponovne volitve predsednika vlade na podlagi novih kandidatur. Kandidature je treba predložiti najpozneje v 14 dneh po dnevu seje, na kateri je bilo opravljeno glasovanje. Kandidata (novega ali istega) lahko predloži predsednik republike, lahko pa ga predložijo poslanske skupine ali najmanj 10 poslancev. Če je vloženih več kandidatur, se glasuje o vsakem kandidatu posebej. Najprej se glasuje o kandidatu, ki ga je predlagal predsednik republike. Če ta ni izvoljen, se glasuje o drugih kandidatih po vrstnem redu vloženih kandidatur. Če je izvoljen kandidat iz prej vlozene kandidature, se o pozneje vloženih kandidaturah ne glasuje. Če ni izvoljen noben kandidat, predsednik republike razpusti parlament in razpiše nove volitve, razen če državni zbor v 48 urah z večino opredeljenih glasov navzočih poslancev ne sklene izvesti ponovnih volitev predsednika vlade. Za izvolitev zadošča že večina opredeljenih glasov navzočih poslancev. Na ponovnih volitvah se glasuje o posameznih kandidatih po vrstnem redu števila glasov, dobljenih pri prejšnjih glasovanjih, nato pa o novih, do volitev vloženih kandidatur, med katerimi ima prednost morebitni kandidat predsednika republike. Če tudi pri teh volitvah nobeden kandidat ne dobi potrebne večine glasov, predsednik republike razpusti državni zbor in razpiše nove volitve.

Ko je predsednik vlade izvoljen, mora v 15 dneh po izvolitvi predložiti predsedniku državnega zbora predlog za imenovanje ministrov³. Če predsednik vlade v tem času ne

³Lista kandidatov za ministre mora vsebovati predpisane podatke, sicer se glasuje le o imenovanju tistih kandidatov, katerih kandidature so v skladu s poslovnikom državnega zbora. Vsak predlagani kandidat se mora predstaviti pristojnemu delovnemu telesu državnega zbora (drugi odstavek 112.člena ustave), in sicer najprej v 3 in najpozneje v 7 dneh po predložitvi predloga kandidature. Kandidat mora odgovarjati na vprašanja članov delovnega telesa. Predsednik delovnega telesa takoj, najpozneje

predloži sestave vlade, mu lahko državni zbor določi rok, do katerega mora predložiti sestavo vlade. Če tudi po izteku roka ne predloži predloga, državni zbor ugotovi, da je predsedniku vlade prenehala funkcija.

Šteje se, da je vlada nastopila funkcijo, če sta imenovani več kot dve tretjini ministrov, pri čemer se ne štejejo ministri brez resorja. Predsednik vlade mora v 10 dneh po nastopu funkcije predlagati še neimenovane ministre oziroma obvestiti državni zbor, katere resorje bo začasno, vendar ne dlje kot tri mesece, prevzel sam ali jih poveril drugemu ministru. Če državni zbor tudi v treh mesecih po nastopu funkcije vlade ne imenuje še neimenovanih ministrov, državni zbor ugotovi, da je funkcija predsedniku vlade in ministrov prenehala.

Predsednik vlade in posamezen minister lahko odstopita, predsednik vlade pa lahko predlaga tudi razrešitev posameznega ministra. Vladi avtomatično preneha mandat ob koncu mandata državnega zbora, v vmesnem obdobju pa jo je mogoče zamenjati s konstruktivno nezaupnico (ko je na predlog 10 poslancev izglasovan nov mandatar), z zaupnico vladi (vlada sama predlaga glasovanje o zaupnici) in z interpelacijo. Z interpelacijo je tako kot celotno vlado mogoče zemenjati tudi posamezne ministre, če državni zbor na njeni podlagi izglasuje nezaupnico.

Ravno v segmentu predstavitve ministrov pristojni komisiji državnega zbora pred imenovanjem v državnem zboru ter glede razreševanja ministrov, ki jih na predlog predsednika vlade razreši državni zbor, pa naša ureditev pomeni odmik od klasičnega parlamentarnega sistema, se pa približuje skupščinskemu sistemu, v katerem praviloma samo parlament oblikuje organ, ki opravlja izvršilno funkcijo. Taka ureditev pomeni

v 3 dneh po prejemu mnenja umakne predlog kanidature in lahko hkrati z umikom kandidature predlaga novega kandidata. Predstavitev na novo predlaganih kandidatov mora biti opravljeno v 3 dneh potem, ko predsednik državnega zbora dobi nov predlog kandidature. O imenovanju ministrov glasujejo poslanci tako, da glasujejo (javno) o listi kandidatov za ministre kot celoti. Lista je izglasovana, če zanjo glasuje večina poslancev, ki se udeleži glasovanja. Če lista ni izglasovana, se opravi novo glasovanje o imenovanju ministrov na podlagi nove liste kandidatov za ministre. Predsednik vlade mora predložiti novo listo kandidatov najpozneje v 10 dneh po prvem glasovanju. Če tudi nova lista ni izglasovana, lahko predsednik vlade predlaga, da se o vsakem kandidatu glasuje posebej. Glasuje se tako, da se na listi obkroži zaporedna številka pred imenom kandidata, za katerega se glasuje.

prevelik vpliv na kadrovske zasedbe vlade, saj mandatarju onemogoča sestaviti vladno ekipo po lastni volji. Poleg tega je v taki ureditvi težko oblikovati vlado.

Lahko se zgodi, da se velik del ministrskih mest sploh ne zasede, kar nujno otežuje ali pa onemogoča delo vlade. V skrajnem primeru pa se lahko zgodi, da vlada sploh ni oblikovana, to pa povzroči tudi razpust parlamenta.

Značilno za parlamentarni sistem je, da je vlada odgovorna parlamentu. Če vlada zgubi večinsko podporo v parlamentu, pride do izglasovanja nezaupnice, zaradi česar mora vlada odstopiti. Na drugi strani pa lahko vlada, ki ji je bila izglasovana nezaupnica, od predsednika države zahteva, da razpusti parlament in razpiše predčasne volitve. S tem pride do ponovnega oblikovanja parlamenta oziroma vlade.

3.3.1 Predsednik vlade

Vloga mandatarja je v veliki meri odvisna od njegove karizmatičnosti in osebnih lastnosti. Predsednik države imenuje za mandatarja osebo, za katero se predpostavlja, da bo sposobna oblikovati vladno koalicijo in predstaviti vladno ekipo, ki bo dobila zaupnico v parlamentu. Ta oseba je praviloma vodja politične stranke, ki je na volitvah dobila največjo podporo, oziroma največje število poslancev v parlamentu.

Predsednik vlade vodi in usmerja delo vlade, skrbi za enotnost njene politične in upravne usmeritve, usklajuje delo ministrov, predstavlja vlado in sklicuje ter vodi njene seje. Predsednik vlade lahko ministrom daje obvezujoče napoteke v zvezi z nalogami, ki izhajajo iz usmeritve vlade, pri čemer lahko minister, ki meni, da obvezujoči napotki predsednika vlade ne izhajajo iz vladnih usmeritev, zahteva da vlada obravnava sporna vprašanja. Predsednik vlade lahko določi ministra, ki ga nadomešča v njegovi odsotnosti ali zadržanosti. Predsednika vlade ni mogoče nadomeščati pri opravljanju nalog, ki zadevajo zaupnico vladi ter imenovanje in razrešitve ministrov.

3.3.2 *Ministri*

Ministri so odgovorni za stališča in odločitve vlade in za izvajanje teh odločitev. Vsak minister v skladu s sprejeto politiko vodi in predstavlja ministrstvo. Odgovoren je za odločitve pri vodenju ministrstva, pa tudi za opustitev ukrepov, ki bi jih moral sprejeti. Minister v skladu s sprejeto politiko vodi in predstavlja ministrstvo, daje politične usmeritve za delo ministrstva in organov v njegovi sestavi, nadzoruje njihovo delo, izdaja predpise in druge akte v pristojnosti ministrstva in organov v njegovi sestavi in opravlja druge naloge, ki jih določa zakon ali kak drug predpis.

3.3.3 *Funkcije vlade*

Najbolj značilni funkciji vlad v parlamentarnih sistemih sta politična funkcija in upravna funkcija. V okviru prve vlada deluje v razmerju do parlamenta, v okviru druge pa skrbi za izvajanje zakonov in drugih predpisov, ki jih sprejema parlament.

Funkcije vlade izhajajo iz njene vloge v upravnem sistemu. Vlada je namreč politični organ državne uprave in je po svojem položaju nekakšen vmesnik med zakonodajnim organom in državno upravo.

Funkcije vlade kot organa izvršilne oblasti:

- v skladu z ustavo, z zakoni in z drugimi akti državnega zbora določa, usmerja in usklajuje izvajanje politike države;

- izdaja predpise in sprejema druge pravne, politične, ekonomske, finančne, organizacijske in druge ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev razvoja države in za urejenost razmer na vseh področjih iz pristojnosti države;
- predlaga državnemu zboru v sprejem zakone, državni proračun, nacionalne programe, ratifikacijo mednarodnih pogodb in druge splošne akte, s katerimi se določajo nečelne in dolgoročne politične usmeritve za posamezna področja iz pristojnosti države;
- s proračunskim memorandumom predstavi državnemu zboru temeljne cilje in naloge ekonomske, socialne in proračunske politike vlade ter globalne okvire celotnih javnih financ za naslednje leto;
- izvršuje pravice in dolžnosti, ki pripadajo Republiki Sloveniji kot ustanoviteljici zavodov, gospodarskih družb in drugih organizacij (če z zakonom ni drugače določeno);
- zastopa Republiko Slovenijo kot pravno osebo, kar pomeni, da vlada zastopa državo tudi v različnih pravnih postopkih;
- upravlja z nepremičninami in drugim premoženjem Republike Slovenije.

Funkcije vlade kot najvišjega organa državne uprave:

- vodenje in usmirjanje državne uprave prek ministrov;
- nadzorovanje dela ministrov;
- dajanje ministrom smernice za izvajanje politike in za izvrševanje zakonov, drugih predpisov in splošnih aktov;
- skrb za usklajeno izvrševanje nalog ministrstev;
- urejanje delovnega časa v državni upravi ter sprejemanje organizacijskih, kadrovske in drugih ukrepov za delo vlade in ministrov;
- odločanje o sporih glede pristojnosti med ministri ter med ministrstvi in nosilci javnih pooblastil.⁴

⁴ 1.-7. čl. Zakon o vladi RS

Ferfila pa vladi pripiše naslednjih pet funkcij:

- Alokacijska funkcija; vlada mora biti aktivna v funkciji alokacije resursov med produkcijo privatnih in javnih dobrin in v določitvi asortimana javnih dobrin;
- Informacijsko funkcijo; vlada je aktivna pri reguliranju sporočil, ki jih morajo proizvajalci sporočiti potrošnikom, saj bi jih brez vladne regulative proizvajalci raje obdržali zase (npr. napisi o škodljivosti kajenja na cigaretnih škatlicah);
- Stabilizacijska funkcija; vlada jo uresničuje z makroekonomskimi politikami. Vlada mora oblikovati takšne ekonomske politike, s katerimi izboljšuje funkcioniranje tržnega gospodarstva in zasleduje cilje polne zaposlenosti, relativne stabilnosti cen, uravnoveženosti plačilne bilance in sprejemljive stopnje gospodarske rasti;
- Distribucijska funkcija; spreminjanje distribucije dohodka, ki jo narekuje trg, v smeri večje enakosti in pravičnosti;
- Regulativna funkcija; na podlagi katere vlada z regulativnimi politikami v določenih situacijah diktira obnašanje ljudi in biznisa ter izvaja sankcije (npr. davčna politika, cene) (Ferfila; 1996:143-151).

4.ZNAČILNOSTI KOALICIJSKEGA POVEZOVANJA

V moderni ustavni državi, v kateri je bila parlamentu priznana pravica, da postavlja vlado in se odločitve sprejemajo v skladu z (omejenim) večinskim načelom, je prišlo do priznanja organizirane parlamentarne večine in manjšine oz. opozicije. Opozicijo sestavlja skupina politikov, ki predstavljajo stališče, ki se razlikuje od koalicije vlade. Zgodovinska izkušnja je pokazala, da brez legalno delujoče opozicije ni politične demokracije oziroma ostanejo zavrte tudi druge oblike demokratičnega življenja. Brez parlamentarne opozicije tudi ni racionalnega globalnega upravljanja družbe – lahko bi rekli, da je bil zlom realnega socializma prav posledica monistične vladavine brez opozicije. Uvedba legalne opozicije je bila jedro strategije političnih reform v Sloveniji (Bibič;1991:52).

V večstrankarskih demokracijah, v katerih se vladna večina ne more oblikovati iz ene same stranke, so se razvili posebni načini koalicijskega povezovanja, ki določajo pogoje in možne okvire (sprejemljivost strankarskih partnerjev glede na sorodnost ciljev in možnost oblikovanja skupnih taktik) in zagotavljajo predvidljive "obrasce" sodelovanja, hkrati pa tudi relativno ustaljene stile vladanja in opozicijskega ravnanja.⁵

Načelo "vlada proti opoziciji", ki ga vsebuje demokratična teorija, se pojavlja kot način izključevanja - tudi velika manjšina je izločena od vladanja, nima pristopa do vzvodov oblasti in ne uživa posebnih časti in privilegijev. Vendar pa se to zdi samo na prvi pogled, saj je načelo zgrajeno na predpostavki, da ima dolgoročno vsaka pomembnejša stranka možnost sodelovati v vladi, kar pomeni, da lahko vlada in opozicija zamenjata položaje in da manjšina postane večina. To se lahko zgodi v primeru, da:

- del volilcev odtegne svojo podporo strankam, ki so v vladi in dajo svoje glasove strankam, ki so v opoziciji;

⁵Mogens N. Pedersen v Zajc, Drago: Značilnosti koalicijskega povezovanja in delovanje slovenskega parlamenta; Ljubljana, 1993:112.

- prišlo do razpusta vlade oz. je vladi izglasovana nezaupnica v parlamentu in se je izoblikovala nova parlamentarna koalicija ter podan predlog za novega mandatarja, ki poda svoj predlog za sestavo vlade.

Oboje se lahko zgodi pod pogojem, da obstajajo pravila sporazumevanja, ki omogočajo oblikovanje večinskih koalicij in obstoja normativni sistem, ki določa zamenjavo vlad (Lijphart;1977:29).

4.1 *Sestava vladne koalicija*

Ko govorimo o **koaliciji**⁶ mislimo na skupino dveh ali več političnih strank, ki se združijo v vlado, kadar ena stranka nima večine. Za razmerja med strankami je izredno pomembna koalicijska pogodba, ki jo sklenejo stranke, zastopane v vladi. Pogodba ne sme biti v nasprotju z ustavo. Dovoljen je dogovor o usklajevanju v strankarskih skupinah parlamenta, glede enotnega glasovanja. V koalicijski pogodbi se opredeli tudi vladni program, kjer se stranke lahko dogovorijo, da posamezna stranka ne more uveljaviti premoči. Dogovor neredko vsebuje tudi določbe o razdelitvi ministrskih resorjev. Tak dogovor je na splošno sprejemljiv glede političnih funkcionarjev v upravi. Koalicijsko vladanje vključuje pogajanje med strankami in delegiranje. Politične stranke oziroma njihovi vodje imajo različne želje in rešitve za širok spekter politik v domeni izvršilne veje oblasti, pri čemer imajo želje po čimvečjem številu pomembnih položajev, prednosti pri vodenju in določanju posameznih politik in prednosti, ki bi si jih na tak način lahko pridobili na naslednjih volitvah. Vladni resorji in ostale koristi so močno omejeni in pogosto celo bolj ali manj nedeljivi. Če dobi položaj ministerskega

⁶ iz lat. coalescere "zvezati se, združiti se"; v mednarodnopolitičnem pomenu gre za začasno politično ali vojaško zvezo držav, ki jih združi določena situacija, interes ali cilj. Pravnopolitični izraz koalicijske pravice pomeni pravico do političnega in interesnega združevanja ali organiziranja. Poleg tega mednarodnopolitičnega pomena besede obstaja še notranjepolitični pomen: da bi dosegle določen skupni smoter, se povežejo pol.stranke, pogosto gre zato, da več parlamentarnih strank poskuša udejaniti vladno koalicijo. Stranke, ki hočejo formirati vlado, se dogovarjajo, če se dogovorijo, podpišejo koalicijsko pogodbo. Seveda je tudi takšna povezava začasna, časovno omejena. Pravnopolitični izraz koalicijska pravica pomeni pravico do političnega in interesnega združevanja oz. organiziranja. (Sruk;1995:154).

predsednika ena stranka, to za vse ostale partnerje v koaliciji pomeni izgubo. To pogojuje potrebo po medstrankarskih oziroma koalicijskih pogajanjih in kompromisih.

Pogajanja o sestavi vlade se lahko odvijajo vedno, ko vodje političnih strank stremijo k doseganju dogovora in kadar je na voljo več različnih dogovorov, o katerih se je realno možno tudi sporazumeti. Ponavadi takšna pogajanja zajemajo kadrovske zadeve, vodenje javnih politik ipd. Pripravljenost sodelovati, imeti sposobnost graditve konsenza, spoštovati politične tekmece, vse te in še vrsto drugih lastnosti mora imeti stranka, če želi sodelovati v koaliciji. Težnja koalicijskega povezovanja je tudi večja racioanalizacija ali celo poenostavitev odločanja. Koalicije se pojavljajo kot nekakšne nadstrankarske z začasnimi skupnimi oziroma usklajenimi programi ali sporazumi o sodelovanju. Posamezne stranke pri združevanju v koalicije vodi predvsem težnja po maksimiranju moči in pričakovanju določenih koristi. Vendar pa povezovanje v koalicije za stranke pomeni tudi določeno stopnjo tveganja, saj imajo nekatere večjo korist kot druge, nekatere pa se celo okrepijo na račun koalicijskih partnerjev; take koalicije se označuje kot "levje združbe" (Zajc; 2000:56-64) Temeljni predpogoj združevanja strank oziroma oblikovanja koalicij je doseganje dovolj zanesljive večine v parlamentu in oblikovanje vlade; vlade so torej praviloma večinske, vendar pa obstajajo tudi izjeme, ko se oblikujejo tudi manjšinske vlade. Obstaja tudi možnost, da se večinska vlada zaradi izstopa ena ali več strank spremeni v manjšinsko.

V času trajanja neke vlade se lahko pojavijo različna naključja in dogodki, ki jih je zelo težko napovedati, zato je koalicijsko pogodba nadvse težko napisati. V večini držav v času, ko se koalicijska pogodba sklene, ne morejo zatrdno vedeti niti tega, koliko časa bo mandat sploh trajal, vse to pa pogajanja le še otežuje.⁷ Poleg tega so tudi dogovori v praksi težje izvedljivi kot na papirju. Pri pogajanjih pa posebno oviro predstavlja tudi zavarovanje strankarskih koristi.

⁷ Npr. dokaj naporna koalicija med Drnovškom in Podobnikom.

4.2 Modeli oblikovanja koalicij

V sodobnih industrijskih družbah običajno obstoja večje število strank, ki so bodisi izraz razredne oz. slojne diferenciacije ali pa imajo širšo bazo, prav tako pa delujejo stranke, ki imajo posebne cilje, ki niso neposredno povezani z družbenoekonomskimi ali statusnimi položajem (Zeleni) ali pa stranke, ki imajo značaj gibanj s posebnimi cilji, itd. V pogojih razvite strankarske mavrice in strankarske kompetitivnosti torej nobena stranka ne more sama doseči svojih ciljev, ampak mora iskati sprejemljive partnerje, s katerimi se lahko povezuje, še posebej zato, da lahko vstopi v vlado ali obvladuje čim več položajev v vladi (Zajc; 1993:113)⁸. Stranke bodo torej strmele k čim bolj racionalnemu povezovanju posameznih strank s katerimi bi najlažje oblikovali večinsko koalicijo in zavračale vključevanje drugih strank, ki bi jim zmanjševale možnost pridobiti čim več ministrskih položajev (Zajc; 1993:113) ⁹ Za koalicije je pomembna idejna sorodnost strank.

4.2.1 Kvantitativna teorija

Izhaja iz domneve o racionalnosti obnašanja in o visoki ravni poznavanja in spoštovanja pravil s strani strank v relativno uravnoteženem strankarsekem prostoru. Takšne kvantitativne teorije predpostavljajo, da je mogoče oblikovati poljubne koalicije strank po načelu:

- **Koalicije najmanjših razlik;** ki jih sestavljajo stranke, ki so si blizu na lestvici levo-desno. Stranke, ki oblikujejo tako koalicijo, stremijo za čim manjšim številom članov, saj je tako koalicijo najlažje obdržati skupaj.

⁸ O koalicijah, ki so nekakšne "nadstranke" ali "zložene začasne stranke" oz. *conditio sine qua non* parlamentarne vladavine, katerih cilj obstoji v "skupni ohrani ali pridobitvi posestvi vladne obalsti" glej npr. v delu Albina Ogrisa, *Politične stranke, samozaložba*, Ljubljana 1926 (str.218).

⁹ Arend Lipjhart v *Democracy in Plural Societies*.

- **Minimalne večinske koalicije**; ki so sestavljene iz katerihkoli strank in so minimalne v smislu, da ne vključujejo nobene stranke, ki je nujno potrebna za doseg večine. V tem primeru so stranke ne glede na njihovo mesto na lestvici formalno izenačene in so med njimi možne vse povezave.¹⁰

4.2.2 Kvalitativna teorija

Prišlo je do poskusov, da bi kvantitativni koalicijski teoriji dodali kvalitativne elemente, kar pomeni, da bi upoštevali ideološke in vrednostne razlike med strankami. Takšen poskus predstavlja:

- teorija **koalicij najmanjše razdalje** ("minimal range coalitions"), ki predpostavlja, da je lažje oblikovati in vzdrževati koalicije med strankami, ki imajo podobne cilje in si niso preveč oddaljene na lestvici, ki stranke razporeja od leve do desnice. Skladno s to predpostavko je npr. veliko večja verjetnost oblikovanja koalicij med strankami, ki zajamejo določen del političnega prostora npr. na levi, sredini ali desnici.
- Prav tako je pomembna teorija **minimalne povezave večine** ("minimal connected winning coalitions"), ki izhaja iz domneve, da je verjetnejša tista koalicija, ki se oblikuje iz programsko sorodnih strank, vendar ne vključuje nobene nepotrebne stranke, ki bi presegala ta okvir.

¹⁰ Podobni sta tudi teorija koalicijskega minimalnega obsega in teorija najmanjšega števila strank. Prva se od koalicije minimalne večine razlikuje le po tem, da predpostavlja, da je verjetnejša tista koalicija, ki vključuje najmanjše število glasov strank (verjetnejša je koalicija strank, katerih seštevek je npr. 51 od skupaj 100 v parlamentu kot pa koalicija strank, katerih seštevek sedežev bi bil npr. 55). Gre za predpostavko, da stranka z največjim številom glasov ne želi »odstopiti« preveč svoje moči drugim koalicijskim partnerjem (če ima tak aistranka npr. 41 sedežev od stotih v parlamentu, se bo raje pvezala z dvema strankama, ki imata skupaj 10 sedežev, kot z eno stranko, ki ima samo 15 sedežev, ker ji to omogoča ali obdržati več ministrskih mest ali pa oddati drugim strankam manj pomembna mesta.) Druga teorij vključuje predpostavko, da bo namreč verjetneje prišlo do oblikovanja tiste koalicije, ko bo vključevala manjše število strank (ne glede na število sedežev v parlamentu), ker so sicer pogajanja za sestavo koalicije z več strankami težja in potrebni naporji za njeno ohranjenje večji (Arend Liphard v Zajc, Drago; 1993:113).

4.3 Opozicija

Bernard Crick pravi¹¹: *"Vlade morajo vladati, toda močne vlade potrebujejejo močno opozicijo"*.

Opozicija¹² je bistvena ustanova moderne parlamentarne vladavine in moderne demokracije. Dahl pravi, da politična opozicija z legalno dovoljenimi političnimi strankami ni samo moderno, temveč tudi eno največjih in nepričakovanih družbenih odkritij, na katera je človek kdajkoli naletel¹³ (Dahl v Peternelj; 2001:41).

Opozicija v parlamentu predstavlja tisti del političnega prostora, ki je odrinjen od oblasti. Gre za odnos med večino in manjšino, za odnos med zmagovalci in poraženci volitev v predstavniška telesa.

V opozicijo so vključene stranke, ki jim ni uspelo, da bi postale članice koalicije. Opozicija so stranke, ki so v manjšini in nasprotujejo vrednotam in programskim ciljem strank v koaliciji oz. njihovem skupnemu koalicijskemu programu. Vendar pa se opozicijske stranke največkrat zelo razlikujejo, tako da ne oblikujejo skupnega programa. Razmerje med vlado in opozicijo ni vedno jasno, saj se tudi znotraj parlamentarne večine lahko pokaže nasprotovanje posameznim usmeritvam v skupnem vladnem programu ali ukrepom. Tudi znotraj koalicije se lahko oblikuje opozicija, ki jo predstavlja manjšina v koaliciji. Taka notranja opozicija je lahko za koalicijo velika nevarnost, saj daje priložnost opozicijskim strankam, da s pomočjo posameznih strank v koaliciji skušajo onemogočiti in deligitimizirati vlado, kar lahko privede do njenega padca.

¹¹ v Bibič, Adolf: Racionalnost in razsežja opozicije (1991: 52).

¹² lat. opposition "odpor", oppositus "nasproten": nasprotovanje oziroma odpor proti določeni politični usmeritvi ali političnemu programu. Opozicijske stranke in podobne organizacije so tiste, ki so opredeljene proti obstoječi oblasti oz. proti vladni politiki. Parlamentarno opozicijo tvorijo stranke, ki v parlamentu ne podpirajo vlade, marveč kritično ugovarjajo njeni politiki. Opozicija je lahko kooperativna, kar pomeni, da je z vlado oz. z vladajočimi strankami v določeni meri in pod določenimi pogoji pripravljena sodelovati, lahko pa je radikalno nasprotujoča in neenaklonjena vsemu, hkrati pa se pripravlja, da bo v primeru priložnosti in potrebe samo prevzela oblast in s tem prenehala biti opozicija. O kompetitivni (iz lat. competio »pogajanje, tekmovanje«) opoziciji govorimo tedaj, ko se ta obnaša tekmovalno, rivalsko do vladajočih, oblastniških dejavnikov tako v institucijah sistema kot v javnem življenju. (Sruk; 1995:227).

¹³ Dahl, Political Oppositions in Western Democracies, 1969 v Peternelj, Barbara: Vlada in njeno odločanje (2001: 41).

Vloga bolj ali manj institucionalizirane opozicije je v posamezni državi odvisna od vrste političnega sistema, veljavnega volilnega sistema in politične kulture. Najmočnejšo vlogo ima opozicija v parlamentarnih političnih sistemih, kjer ima parlament veliko pristojnosti. V državah z proporcionalnim volilnim sistemom je večje število političnih strank v opoziciji, zato je ta veliko bolj heterogena.

4.3.1 *Delitev opozicij*

- Glede na prostor delovanja: **"parlamentarna"** in **"izvenparlamentarna"** opozicijo. Še v šestdesetih je veljala delitev na opozicijo iz principa - zavzema se za spremembo družbenopolitične ureditve, teži k izključevanju političnih tekmecev in bi skušala za vsako ceno obdržati oblast - in demokratično opozicijo, ki je v primeru volilne zmage pripravljena priznati nasprotnim strankam vse pravice in jim prepustiti oblasti (Bibič; 1991:55).
- **"Konstruktivno"** in **"Destruktivno"**. Medtem ko se prva skuša uveljaviti z alternativnimi predlogi, se druga uveljavlja z načelnim nasprotovanjem vladnim predlogom in brezkompromisnimi napadi na njene politike (Bibič;1991:55).
- **"Kompetitivni tip"** opozicije in **"Kooperativni tip"** opozicije. Seveda v nobenem političnem sistemu delovanje opozicije ne obstoji samo iz tekmovanja z vladajočo politiko, marveč tudi iz sodelovanja z njo. Če se volitev udeležujeta samo dve stranki, sta med sabo povsem kompetitivni, saj ena pridobiva oziroma izgublja na račun druge (Bibič;1991:56).
- Podobna delitev je tudi na opozicijo s **konfrotacijo** in opozicijo s **posvetovanjem**. V prvem tipu opozicija sistematično glasuje proti vladnim predlogom. Posvetovalni tip opozicije pa uporablja pogajanja s strankami

koalicije in se zavzema za kompromis. Takšna opozicija navadno v parlamentu glasuje za predloge, pri katerih pripravi sodeluje.

- Poleg tega se opozicijo razvršča tudi na **"lojalno"** in **"nelojalno"** opozicijo.

Opozicija predvsem nadzoruje vlado in zagotavlja, da ostaja v okvirih legalnega delovanja, torej skrbi, da ne pride do zlorabe oblasti. Naslednja funkcija opozicije je koncentrirana in sistematična kritika večinske koalicije oziroma vlade. Nadalje opozicija predstavlja stališča in mnenja, ki jih večinska koalicija spregleduje ali namerno zapostavlja, poleg tega pa opozicija oblikuje tudi smiselne alternativne predloge, s katerimi opozarja na bistvene probleme ali pa ponuja sprejemljivejše ali enostavnejše in cenejše rešitve.

Če so dobički posameznih strank znotraj koalicije enakomerno porazdeljeni skozi celoten čas vladanja, potem je verjetno, da bo imela vsaka koalicijska stranka velik interes po nadaljnjem obstoju in dobrem delovanju koalicije.

Vsaka opozicija ima cilje, dolgoročne ali kratkoročne, javne ali zasebne, ki jih poskuša doseči s strategijami oziroma izbiro sredstev za njihovo dosego. Cilj vsake opozicije je priti na oblast in prevzeti vodenje vlade. Cilji opozicije so usmerjeni tudi k zamenjavi vladnega osebja, uvajanju oziroma spremembi specifičnih politik, spremembi strukture političnega sistema ali globljih sprememb družbenoekonomske politike.

5. UPORABLJEN NAČIN OBLIKOVANJA KOALICIJ V SLOVENIJI

Nove slovenske moderne stranke - tako kot stranke v vseh drugih vzhodnoevropskih državah - v izredno kratkem času svojega obstoja niso mogle razviti vseh funkcij.

Gledano z vidika splošnih kriterijev razvitosti sodobnih množičnih strank pa večina strank ni mogla ustvariti dovolj določljive lastne socialne baze in opredeliti temeljne ciljne skupine na katere bi se obračale (značilno zanje je bilo, da so se obračale na vse volilce v imenu zelo splošnih demokratičnih načel). Nove stranke se vsaj na začetku tudi niso dovolj določno programsko izoblikovale. V tem obdobju tudi niso jasno razlikovale med ideološkimi vrednotami in interesi - zato se tudi niso dovolj zavedale narave in prednosti modernega koalicijskega povezovanja in tudi niso natanko vedele kakšno koalicijo si želijo po drugih volitvah (Zajc;1993:116).

5.1 Pomen vzpostavljanja modernega razmerja med koalicijo in opozicijo v RS

Svobodne in demokratične volitve so l.1990 prvič po vojni oblikovale legitimno večino in manjšino v slovenski skupščini. V prejšnjem sistemu je namesto vlade deloval izvršni svet skupščine. V sistemu enotnosti oblasti je bil izvršni svet zgolj izvajalec politik, ki jih je sprejemala skupščina. Nov sistem delitve oblasti je uvedel vlado kot nosilko izvršilne veje oblasti.

Na volitvah ob koncu leta 1992 je bil vzpostavljen državni zbor kot splošno predstavniško in zakonodajno telo, oblikovano po sodobnih vzorih. Izvoljen je bil na podlagi proporcionalnega volilnega sistema, ki je v danih političnih razmerah ponovno privedel do večjega števila političnih strank.

Stranke, ki so nastopile v koaliciji in na volitvah zmagale so s tem prevzele odgovornost za vladanje, ostale stranke pa odgovornost za kritiko in kontrolo. Glede na to, da predstavlja opozicija bistven del politične strukture sodobne družbe, predstavlja vzpostavljanje teh razmerij pomemben način njene modernizacije. Institucionalizirana opozicija pa je tudi nujni pogoj delovanja sodobnega parlamenta - vzpostavljanje

modela odnosov med parlamentarno večino in opozicijo pomeni enega ključnih načinov transformacije slovenske skupščine v moderen parlament. Slovenska opozicija je svojo institucionalno obliko dobila šele sredi leta 1993, ko je državni zbor sprejel poslovnik, s katerim so bili med drugim določeni mehanizmi za delovanje opozicije v predstavnem telesu. Kompetitivni strankarski sistem je pri nas nastal povsem "na novo" po izredno kratkem obdobju oblikovanja t.i. neparlamentarne opozicije (različnih gibanj in zvez) in je rezultat tako "samodokončanja" prejšnjega samoupravnega družbenega modela kot neustavljivega pritiska za uveljavitev klasičnih političnih pravic. Znotraj tako nastalega kompetitivnega strankarskega sistema je bil prevzet model odnosov med večino in opozicijo, ki naj bi ustrezal odnosom v tradicionalnih in razvitih parlamentarnih sistemih in temeljil na nekem osnovnem konsenzu.

Opozicija ima že po definiciji v parlamentarnem sistemu močnejšo vlogo kot v predsedniškem. Pri nas proporcionalni volilni sistem sili opozicijske stranke v kooperativne koalicijske odnose s pozicijo. Zato je opozicija v državah, kjer velja proporcionalni volilni sistem veliko bolj razpršena in heterogena.

5.2 Opozicioniranje v obdobju tranzicije

V dvajsetih letih je le dvakrat prišlo do korenite spremembe oblasti: spomladi leta 1990, ko je na prvih demokratičnih volitvah po II. svetovni vojni večino glasov dobila dotedanja demokratična opozicija Demos, in leta 2000, ko je državni zbor izglasoval nezaupnico tretji Drnovškovi vladi, ko so potem šest mesecev pred tretjimi parlamentarnimi volitvami v samostojni Sloveniji vladale t.i. stranke slovenske pomladi. V dvanajstletnem obdobju tranzicije se je na oblasti in v opoziciji razvrstilo

sedem različnih strankarskih postav, ki so imele različno življenjsko dobo. Najbolj neugodno razmerje moči za opozicijo je nastalo v obdobju četrte Drnovškove vlade (2000-2002) in se nadaljuje z novo Ropovo vlado.

Ob uvedbi večstrankarskega sistema se stranke pred volitvami niso koalicijsko povezovale, temveč so bile do objave rezultatov vse opcije povezovanja bolj ali manj odprte. Za zadnje volitve, l. 2000 pa je potekalo povezovanje in dogovarjanje med nekaterimi strankami že pred volitvami. Tako sta se SDS in NiS dogovorili o skupnem nastopu na volitvah in sta oblikovali koalicijsko pogodbo, ki bi začela veljati v primeru zmage na volitvah.

Tabela 5.1. Koalicija in opozicija na Slovenskem v obdobju 1990-2002.

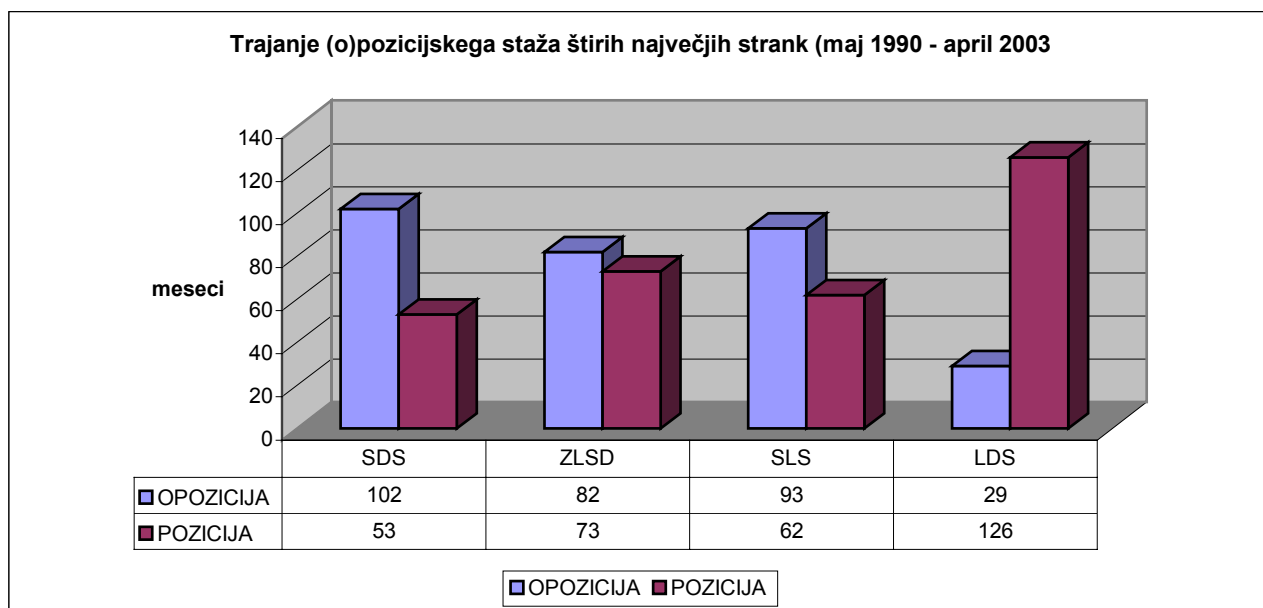
OBD OBJE	STRANKE OPOZICIJE	STRANKE KOALICIJE	PREMIER
16.5.1990- 22.4.1992	ZKS-SDP, ZSMS-LS, SSS	DEMOS(SKD, SKZ, SDZZ, SDZ,	Lojze Peterle

		LS, ZS)	
1992- 12.1.1993	SLS, SKD, LS, SDZ-ND	LDS, SSS (ZL- SDP), SDSS, ZS,DS	Janez Drnovšek
12.1.1993- 27.2.1997	SNS, SLS, DS, , ZS, SDSS (od APR. 96), ZLSD (od jan.96)	LDS,SKD,ZL- SDP 8od jan.96), SDSS (do apr.94)	Janez Drnovšek
27.2.1997- 7.6.2000	SDS, SKD, ZLSD, SNS	LDS,SLS,DeSUS	Janez Drnovšek
7.6.2000- 30.11.2000	LDS, ZLSD, SNS, DeSUS	SLS-SKD,SDS	Andrej Bajuk
30.11.2000- dec .2002	SDS, Nsi, SNS, SMS	LDS,ZLSD, SLS- SKD, DeSUS	Janez Drnovšek
19.dec. 2002	SDS, Nsi, SNS, SMS	LDS, ZLSD, SLS, DeSUS	Tone Rop

Vir: <http://www.sigov.si/rvk/>

Spodnji graf prikazuje štiri največje slovenske stranke ki se pod različnimi imeni pojavljajo v slovenskem parlamentu vse od aprila 1990; koliko časa so preživele na oblasti in koliko v opoziciji.

Tabela: 5.2

Največ časa je v opoziciji preživela SDS -102 meseca; 53 mesecev pa je bila vključena v različne vladne koalicije. Za njo sledi SLS - 93 mesecev v opoziciji, 62 pa v poziciji; ZLSD je v opoziciji prebila 82 mesecev, 73 mesecev pa v poziciji. Najkrajši opozicijski staž ima LDS - 29 mesecev; medtem ko na oblasti je bila 126 mesecev.

V preučevanem obdobju sta bili največ časa na oblasti: LDS, SLS; najmanj časa pa SDS in ZLSD.

5.2.1 Koalicija Demos

Prva je bila koalicija DEMOS¹⁴, ki se je oblikovala pred prvimi demokratičnimi volitvami leta 1990 iz novih strank, ki so nasprotovale prejšnjemu sistemu

¹⁴ Demos se je oblikovala 27. novembra 1989, ko so se predstavniki Slovenske demokratične zveze (SDZ), Socialdemokratske zveze (SDZS), Slovenski krščanski demokrati (SKD) in Slovenska kmečka zveza sporazumeli o skupnem programu (sporazum so podpisali 4. decembra 1989). V januarju 1990 so se koaliciji pridružili Zeleni Slovenije. Do volitev v aprilu 1990 so se

samoupravnega socializma in je dosegla velik uspeh na prvih demokratičnih volitvah l.1990. (Zajc, 2000:56)

Stranke v koaliciji : SDS, DS, LS, SLS, ZS, SKD.

Vlada je trajala od 16.05.1990 pa do 14.05.1992, predsednik vlade pa je bil Lojze Peterle.

Vladajoča koalicija Demos ni imela popolne oblasti zaradi sestave tedanje trodomne skušnine. Demos je imel večino glasov v družbenopolitičnem zboru in zboru občin, v zboru združenega dela je imela večino opozicija. To je bilo za moč pozicije precej neugodno, saj je tedanji zakonodajni postopek določal, da morajo biti vse odločitve potrjene v vseh treh zborih.

Demos je nastal kot rezultat spoznanja skupnega interesa, ki je bil pred vsemi na novo oblikovanimi strankami. Ta skupni cilj je bil parlamentarni politični sistem, v katerem bi lahko stranke enakopravno tekmovala med seboj za naklonjenost volilcev. Program Demosa je bil jassen in razumljiv. Demos je vztrajal pri zahtevi po suvereni državi slovenskega naroda. Na zborovanju 17. januarja 1990, leto po ustanovitvi Slovenske demokratične zveze, je tudi navzven postalo očitno, da je Demos tista politična sila, ki se bo čez nekaj mesecev na volitvah resno potegovala za oblast. Poslanci Demosa so imeli večino med vsemi 240-timi delegati v treh zborih takratne slovenske skupščine (v večini so bili v najpomembnejšem družbenopolitičnem zboru in zboru občin, medtem ko so bili v zboru združenega dela v manjšini). Mandatarja naj bi predlagala tista stranka Demosa, ki je dobila največ poslancev v družbenopolitični zbor. Krščanska demokratska stranka je dobila največ poslancev v družbenopolitičnem zboru in mandatar je postal Lojze Peterle. Vse stranke v Demosu so se strinjale s predlogom, po katerem naj bi v vladno koalicijo pritegnili tudi Liberalnodemokratsko stranko (Priloga A).

vklučili v DEMOS še Liberalna stranka, Obrtniška stranka in Sivi panterji kot predstavniki upokoencev ti so kasneje izstopili).

Prvo slovensko strankarsko koalicijo v modernem smislu - DEMOS - so oblikovale t.i. "nove" stranke ob prvih volitvah v aprilu 1990 in je dobila 127 od 240 sedežev v trodomni republiški skupščini (opozicija treh "prenovljenih" strank je imela 87 sedežev, neodvisnih pa 26 sedežev). Takšna koalicija je povezovala konservativce in liberalce, populiste in socialne demokrate v obliki demokratične fronte, je bila običajna tudi v drugih evropskih državah, ki so se po drugi svetovni vojni skušale rešiti avtoritarnega sistema in sprožiti proces politične demokratizacije. Njena vloga je bila izredno velika, oblikovala je prvo demokratično vlado, vodila nadaljnji proces demokratizacije ter izvedla osamosvojitve Slovenije (Zajc,1993:116).

Tabela 5.3: Zasedba poslanskih sedežev v trodomni skupščini po prvih demokratičnih volitvah aprila 1990.

	DRUŽBENOPOLITIČN I ZBOR	ZBOR OBČIN	ZBOR ZDRUŽENEGA DELA	SKUPAJ
POZICIJA Demos (SKD,, SKZ, SDZ, SDZS,ZS, LS)	47	51	29	127
OPOZICIJA ZSMS-LS, ZKS- SDP, SSS	31	26	17	74
Drugi		1	34	35
Manjšini	2	2		4
SKUPAJ	80	80	80	240

Demos je uresničil vse bistvene točke iz svojega programa in popeljal Slovenijo v neodvisnost in samostojnost ter pri tem znal pritegniti tudi ostale stranke. Koalicija Demos, ki je nastala kot zveza različnih, a sorodnih in enakopravnih strank, se je kmalu začela srečevati z resnimi problemi. Znotraj nje so se začela kazati velika nasprotja v ocenah nadaljnjega razvoja, razpad SDZ pa je pomenil začetek konca koalicije.¹⁵

¹⁵ Zajc,Drago: Parlamentarno odločanje

Pojavljala so se vprašanja spoštovanja enakosti in individualnosti članic, nekatere stranke so skušale pridobiti večji vpliv, nestrinjanje z njihovimi stališči pa so opredeljevale kot "levičarske orijentacije". Na ta način je postal odnos med vlado in skupščino vedno bolj podoben odnosu v prejšnjem "enostrankarskem" socialističnem sistemu.

5.2.1.1 Razpustitev Demosa

Zaradi naraščajočih nesoglasij je bila koalicija Demos konec 1991 razpuščena na osnovi soglasne odločitve vodstev vseh njenih članic. Demosovi¹⁶ **“načelni koaliciji”** je sledila **“mala koalicija”**,¹⁷ ki je nastala po razpustu Demosa in je pripravila nove volitve.

Nastala je koalicija sestavljena iz SDS, DS, ZS, LDS, ZLSD, SSS.

Vodil jo je dr. Janez Drnovšek.

Trajala je od 14.05.1992 do 12.01.1993

S tem so se začele oblikovati nove koalicijske povezave med strankami političnega centra, ki so presegale prejšnjo bipolarno delitev političnega prostora in pomenile začetek preoblikovanja celotnega slovenskega političnega prostora. Nastajajoča koalicija se je sicer razdelila ob vprašanju možnega kandidata za novega ministerskega predsednik - Liberalni demokrati so predlagali svojega kandidata, "mala koalicija" (Demokrati, Socialni demokrati, Zeleni, Socialisti) pa so predložili svoj predlog. Na osnovi vložene konstruktivne nezaupnice je bil v aprilu 1992 izvoljen za novega

¹⁶ Koalicija DEMOS je bila formalno razpuščena 30. decembra 1991, potem ko je svet Demosa ni uspel, da bi prišlo do podpisa nove koalicijske pogodbe.

¹⁷ Skupina neodvisnih poslancev je 19.2.1992 predlagala konstruktivno nezaupnico vladi in predlagala za novega mandatarja Marka Voljča. Skupščina na seji 19.2.1992 ni izglasovala nezaupnice, predlagani kandidat je dobil 115 glasov (6 premalo). O novi nezaupnici vladi, ki jo je predlagala »mala koalicija« (SDSS, SSS, DS, Zeleni in neodvisni poslanci), je skupščina glasovala 8.4.1992, ko je kandidat za mandatarja Igor Bavčar dobil 98 glasov. Pri glasovanju o tretjem predlogu konstruktivne nezaupnice je kandidat dr. Janez Drnovšek dobil 126 glasov.

ministerskega predsednika kandidat prejšnje opozicijske stranke, to je Liberalno demokratske stranke (Zajc;1993:117).

Po izglasovani nezaupnici predsedniku izvršnega sveta Lojzetu Peterleju je aprila 1992 prišlo do oblikovanja prve vlade pod vodstvom Janeza Drnovška, katere življenjska doba je bila približno osem mesecev. Naloga prve Drnovšove koalicije je bila, da pripravi volitve v enodomni državni zbor.

5.2.2 Vladna koalicija med Liberalno demokratsko stranko, Združeno listo socialnih demokratov, Slovenskimi krščanskimi demokrati in Socialdemokratsko stranko Slovenije

Po prvih volitvah v državni zbor l. 1992 se je oblikovala nenavadna “velika koalicija”, ki je združevala večje stranke, predstavnice vseh treh velikih strankarskih družin: Liberalno-demokratsko stranko (LDS),

- Združeno listo socialnih demokratov (ZLSD),*
- Slovenske krščanske demokrate (SKD) ter*
- manjšo Socialdemokratsko stranko Slovenije (SDSS).*

Vlada je trajala od 12.01.1993 pa do 14.03.1994

Predsednik pa je bil dr. Janez Drnovšek.

Za prve volitve poslancev v državni zbor - ustava določa 90 poslanskih sedežev- je bil leta 1992 tudi z novim zakonom uveljavljen proporcionalni volilni sistem z nekaj večinskimi korektivi. Eden od teh je razdelitev Slovenije na osem volilnih enot in vsak med temi na 11 volilnih okrajev – izvoli se 88 poslancev, dva sta namenjena italijanski in madžarski manjšini. Večinski korektiv proporcionalnega volilnega sistema je tudi glasovanje o kandidatih, ki nabirajo glasove najprej za svojo stranko, in znotraj nje tudi

zase, ker pripadajo mandati najuspešnejšim kandidatom stranke. Na teh volitvah leta 1992 je nastopilo 25 strank in nekaj neodvisnih kandidatov.

Posledice razpustitve DEMOSA je bilo vse skozi čutiti v političnem življenju in na koncu leta tudi pri izidih volitev v nov državni zbor. Na volitvah je torej slavila levica. Od ostankov nekdanjega Demosa sta v državni zbor prišli le dve stranki, SKD in SLS, ki sta imeli le 25 poslancev. Spomnimo se, da je imel Demos spomladi 1990 v skupščini rahlo večino - dovolj, da jo je obvladoval in sestavil vlado. Novi mandatar je postal Janez Drnovšek.

Takoj po volitvah se je začelo na veliko govoriti o treh možnih vladnih koalicijah:

- o veliki koaliciji (LDS, SKD in ZL),
- o levosredinski koaliciji (LDS, ZL, DS, SDSSS) in
- o desnosredinski koaliciji, kot so jo imenovali, čeprav bi bilo ustrežnejše ime sredinska (LDS, SKD, SLS, SDSS).

Drnovšek je posebno koalicijsko pogodbo podpisal najprej z SKD, takoj za tem pa še z ZL. Nekaj dni kasneje je k pogodbi z SKD priključil še socialdemokrate. Tako smo vendarle dobili veliko koalicijo. Pri oblikovanju koalicije po volitvah l. 1992 je SNS, stranka, ki ni bila predvidena za članico vladne koalicije in to tudi kasneje postala, v parlamentu podprla predlaganega mandatarja, medtem ko ga niso podprli nekateri poslanci strank - članic kasnejše vladne koalicije. To pa je bila bolj posledica še ne popolnoma dorečenih dogovorov med posameznimi strankami prihodnje koalicije in ne znotraj teh strank. Sestavljalci vladne koalicije so se zavedali problema kompatibilnosti strank, vendar so ta problem rešili na najbolj pragmatičen način - z ločenimi sporazumi, ki naj bi bili nemara boljša rešitev kot skupni sporazum. Te določene pogodbe tudi niso sklenjene z LDS ampak z mandatarjem kot nekakšnim nosilcem projekta.

Tabela 5.4 : Razmerje med pozicijo in opozicijo v DZ (dec.1992-apr.1994)

	POLITIČNE STRANKE	ŠT. SEDEŽEV V DZ

POZICIJA	LDS	22
	SKD	15
	ZL	14
	SDSS	4
	SKUPAJ	55
OPOZICIJA	SNS	12
	SLS	10
	DS	6
	ZS	5
	SKUPAJ	33
NARODNOSTI		2
SKUPAJ		90

5.2.2.1 Odhod iz koalicije SDS in ZLSD

Vlada je ostala uravnotežena kljub izstopu najprej **SDS** in nato še **ZLSD** in kljub temu, da je izgubila parlamentarno večino.

Z odhodom SDS iz vlade je koalicijo sestavljalo: LDS, SKD, ZLSD.

Trajala je od 14.03.1994 pa do 31.01.1996, vodil pa jo je dr. Janez Drnovšek.

Tabela 5.5 : Razmerje med pozicijo in opozicijo v DZ (april 1994)

	POLITIČNE STRANKE	ŠT. SEDEŽEV V DZ
POZICIJA	LDS	30
	SKD	15
	ZL	14
	SKUPAJ	59
OPOZICIJA	SNS	3
	SLS	10
	DS	3
	SPS	9
	SDSS	4
	SKUPAJ	29
NARODNOSTI		2
	SKUPAJ	90

Z kasnejšim izstopom ZLSD pa sta koalicijo sestavljali LDS, SKD.

Koalicija je trajala od 31.01.1996 pa do 27.02.1997; vodil jo je prav tako dr. Janez Drnovšek.

Tabela 5.6 : Razmerje med pozicijo in opozicijo v DZ (jan.1996-nov.1996)

	POLITIČNE STRANKE	ŠT. SEDEŽEV V DZ
POZICIJA	LDS	29
	SKD	15

OPOZICIJA	SKUPAJ	44
	SNS	3
	SLS	12
	DS	3
	SDSS	4
	SNS	3
	SPS	4
	Sam. Poslanka	1
	ZL	14
	SKUPAJ	44
NARODNOSTI		2
SKUPAJ		90

Tabela 5.7.: Razporeditev slovenskih strank na lestvici levo-desno in načini oblikovanja koalicij (ob upoštevanju števila sedežev Skupščine RS in v Državnem zboru)*

"levo" "desno"

PRVE VOLITVE:

<u>prva koalicija</u>		SDP	SSS	LDS	SDSS	SDZ	ZS	SKD	SKZ	LD
št.sed.(od 240)	35	12	40	18	25	17	26	34	4	

<u>druga koalicija</u>		SDP	SSS	LDS	SDSS	DS	ZS	SKD	SKZ	LS	SDZ

DRUGE VOLITVE:

<u>tretja koalicija</u>	ZL	X	LDS	SDSS	DS	ZS	SKD	SLS	X	X	SNS
št.sed. v DZ (od 88)	14		22	4	6	5	15	11			11

* Zajc, Drago: Značilnosti koalicijskega povezovanja in delovanje slovenskega parlamenta, str119.

X- Stranke, ki so na drugih volitvah izpadle (Socialistična stranka Slovenije, Narodni demokrati in Liberalna stranka).

♦ V koalicijo DEMOS spadajo trije poslanci, ki so bili neopredeljeni.

Tabela 5.8. : Nekaj primerjav med volitvami 1990 in volitvami 1992

	VOLITVE 1990	VOLITVE 1992
SODELOVANJE POL. STRANK	15	33
VSTOP V PARLAMENT	9	8
RAZDELITEV VOLILNIH GLASOV*		
- pozicija	54,81	54,89
- opozicija	37,14	27,42
- ostali (neupoštevani)	8,05	17,69

glasovi pri delitvi mandatov)		
----------------------------------	--	--

* Upoštevani so le mandati DPZ; niso všeti mandati poslancev narodnosti

VIR: Kranjc, Stane: Politične stranke - dejavnik (ne)stabilnosti demokracije.

Prva in druga koalicija sta blizu modeloma t.i. **"koalicij najmanjše razdalje"** ali **"minimalne povezane večine"**.

Tretja koalicija, ki se je oblikovala po volitvah 1992, pa se močno razlikuje ne le od prejšnjih dveh ampak tudi od običajnih modelov in je neobičajna z vidika samih volilnih rezultatov, ki so bili dokaj normalni. Predstavlja posebno vrsto **"nenačelne"** ("policy blind") koalicije, za katero velja predvsem načelo zanesljivosti partnerjev - posamezne stranke so lahko pritegnjene v koalicijo, v kolikor dajejo večja zagotovila za stabilnost vlade kot kakšna druga stranka.

5.2.3 *Vladna koalicija Liberalne demokracije Slovenije, Slovenske ljudske stranke in Demokratične stranke upokojencev*

Koalicija je bila sestavljena iz : LDS, SLS, DeSUS.

Trajala je od 27.02.1997 pa do 03.05.2000; vodil jo je dr. Janez Drnovšek.

Tabela 5.9.: Razmerje med pozicijo in opozicijo v DZ (feb. 1997-apr. 2000)

	POLITIČNE STRANKE	ŠT. SEDEŽEV V DZ
--	-------------------	------------------

POZICIJA	LDS	25
	SLS	19
	DeSUS	5
	Ciril Pucko	1
	SKUPAJ	50
OPOZICIJA	SDS	16
	SKD	9
	ZLSD	9
	SNS	4
	SKUPAJ	38
NARODNOSTI SKUPAJ		2
		90

Volitve v zakonodajno vejo oblasti 1996 so bile tretje splošne demokratične (večstrankarske) volitve v Sloveniji in druge po načelu nove ustave in zakona o volitvah v državni zbor. Na teh volitvah leta 1996, ki so potekale po nespremenjenem zakonu o volitvah v državni zbor, je nastopilo 22 strankarskih list in tudi tokrat nekaj neodvisnih kandidatov.

Po koncu “**velike koalicije**” (z izstopom ZLSD iz koalicije konec januarja 1996) in po novih volitvah v državni zbor v novembru 1996 pride do povezave treh “pomladnih” strank (SLS, SDS, SKD), ki skušajo oblikovati vlado.

Zaradi razprav, ki so se zavlekle, je bil dr. Janez Drnovšek, predsednik LDS, ki je na volitvah dobila največ glasov, izvoljen za mandatarja šele 09. januarja 1997. Dobil je natančno toliko, kot je bilo načrtovano in potrebno: 46 glasov. Krščanski demokrati, v prejšnji vladi koalicijski partnerji LDS, si po sorazmernem neuspehu na parlamentarnih volitvah niso opomogli, stranko so pretresala notranja razhajanja, zahteve po odstopu predsednika Lojzeta Peterleja in prenovi stranke. SKD je radikalizirala svoja stališča zlasti v kritiki vlade in v odnosu do pretekle zgodovine.

Janez Drnovšek je skušal sestaviti vlado s 46 glasovi, torej z enim glasom večine. Kljub predlogom za oblikovanje vlade narodne enotnosti, v kateri naj bi bile vse ali večina strank, je mandatar oblikoval predlog, po katerem bi bile v vladi štiri stranke (LDS, ZLSD, DeSUS, in SNS). Predlog na tajnem glasovanju 06. februarja ni bil sprejet, zato so se obnovila pogajanja med mandatarjem in “pomladnimi” strankami o sestavi koalicije.

Na osnovi koalicijskega sporazuma, ki sta ga 17. februarja 1997 podpisala dr. Janez Drnovšek in predsednik SLS Marjan Podobnik, se je oblikovala pretežno sredinska vlada nove Liberalne demokracije Slovenije (LDS) in Slovenske ljudske stranke (SLS). Koalicijo dveh večjih strank bi lahko označili kot “**pragmatično koalicijo**” dveh strank, ki sta najbližje politični sredini in sta se pripravljene povezati kljub delitvam glede na izvor ali zasluge za prehod v demokracijo. Glede na to, da v tej koaliciji sodeluje tudi tretja manjša stranka - Demokratska stranka upokojencev (DeSUS) - lahko ta tip koalicijskega povezovanja označimo kot “**minimalno povezano koalicijo**”, to je koalicijo med strankami, ki niso daleč vsaksebi na lestvici levo-desno, vendar vključujejo dodatne stranke, ki zagotavljajo najmanjšo možno, a zanesljivo večino.

5.2.3.1 Sporazum o Koaliciji Slovenija

Koalicijo so sestavljale: SDS, SLS+SKD.

Trajala je od 03.05.2000 pa do 30.11.2000, vodil pa jo je dr. Andrej Bajuk.

Tabela 5.10.: Razmerje med opozicijo in pozicijo v DZ (maj 2000 – julij 2000)

POZICIJA	POLITIČNE STRANKE	ŠT. SEDEŽEV V DZ
	SLS-SKD	28
	SDS	16
	Samostojni poslanki	2
	SKUPAJ	46
	LDS	25
	ZLSD	9
	DeSUS	4
	SNS	3
	Samostojni poslanec	1
	SKUPAJ	42
NARODNOSTI		2
SKUPAJ		90

Leto 2000 je bilo prelomno za oblikovanje vlad, saj so se prvič od osamosvojitve Slovenije v enem letu zamenjale kar tri:

- v različnih strankarskih kombinacijah dve Drnovškovi in ena Bajukova.

LDS je po osmih letih nepretrganega vladanja s prihodom Bajukove vlade odšla v opozicijo. S 25 poslanci je postala najmočnejša opozicijska stranka v državnem zboru.

Po podpisu osnutka sporazuma o političnem sodelovanju med SDS in SKD je nastala koalicija Slovenija. Koalicija Slovenija je dobila svoj strateški svet, neke vrsto vlado v senci. Vodil ga je Andrej Bajuk.

V tednu, ko je minevalo deset let od odhoda Slovenk in Slovencev na prve demokratične in večstrankarske volitve se je moral po domala osmih letih vladanja s premierskega položaja posloviti Janez Drnovšek (LDS), ki je prvo vlado nastopil maja 1992. Povod za njegov predčasni odhod tiči v napovedanem odhodu SLS iz vladne koalicije po združitvi z opozicijo SKD, neposredni razlog pa je izglasovanje nezaupnice odhoda ministrov SLS iz vlade. Janez Drnovšek je predlagal glasovanje o predlogih za

razrešitev 10 ministrov SLS in njihovo zamenjavo z novimi, politično neodvisnimi kandidati. Ker poslanci niso podprli razrešitve ministrov ljudske stranke je premier na to glasovanje vezal zaupnico vladi. Drnovškova vlada je ostala brez podpore.

Predsednik republike Milan Kučan se je kljub zakonski možnosti za predlaganje novega mandatarja zavzel za čimprejšnje volitve. Kandidata za mandatarja so pomladne stranke tik pred iztekom roka za vložitev kandidature predlagale podpredsednika že združene SLS+SKD Andreja Bajuka. Potem je kandidat za mandatarja Andrej Bajuk v prvem krogu ni dobil dovolj glasov, to je 46, prejel pa jih je vseh 44 pomladnih, so se okrepile zahteve po predčasnih volitvah. Predsednik republike Milan Kučan ni predlagal svojega kandidata. Prav 3. maja je poslal v državni zbor pismo, v katerem je ugotavljal, da državnemu zboru na dveh glasovanjih ni uspelo izbrati novega mandatarja, zato bi bilo v takšnih razmerah koristneje za državo prepustiti državljanom, da na volitvah izpovejo svojo voljo in podelijo zaupanje tistim, ki naj v njihovem imenu in v skupno dobro upravljajo državo v naslednjem štiriletnem mandatu. To ni bilo najprimernejše, saj je že bilo določeno, da bodo tisti dan v tretje odločali o mandatarju. Za mandatarja prehodne vlade ga je parlament podprl šele v tretjem krogu v začetku maja 2000 dr. Bajuka. Po imenovanju dr. Andreja Bajuka za mandatarja sta dne 28.aprila 2000 SLS+SKD - Slovenska ljudska stranka in SDS podpisali sporazum o Koaliciji Slovenija. Združena SLS+SKD Slovenska ljudska stranka in SDS sta v dobrem tednu uskladili listo ministrskih kandidatov prehodne vlade mandatarja Andreja Bajuka, ki sta jo 12. maja vložili v DZ.

Predčasne volitve bi zaradi razpusta državnega zbora močno upočasnile prilagajanje slovenskega pravnega reda pravnemu redu EU, ki je ena ključnih aktivnosti v sklopu priprav Slovenije na vstop v EU. Razpustitev državnega zbora bi začasno zaustavila vse te aktivnosti, kar bi vplivalo na manj uspešno realizacijo državnega programa za prevzem pravnega reda EU. Da ne bi ogrozili projekta vstopanja Slovenije v EU sta stranki SLS+SKD Slovenska ljudska stranka in SDS oblikovali novo vlado.

Sestaviti je bilo potrebno novo vlado in vsakomur je bilo jasno, da tega dr. Bajuk v nobenem primeru ne bi zmozel sam. Stranki nista sprejeli posebnega političnega programa. Med pomembnimi nalogami je nova vlada nadaljevala priprave na vstop Slovenije v EU, saj je za Slovenijo vključevanje v evropske tokove temeljni nacionalni strateški cilj. Ena osrednjih nalog prehodne vlade je bila ureditev volilnega sistema, po katerem bi imeli v Sloveniji regularne volitve. Sporazum je bil namenjen ravnanju strank na volitvah. V sporazumu je zapisano, da bosta stranki naredili vse, da bi v najkrajšem času prišlo do sprejetja in uveljavitve zakona o dvokrožnem večinskem volilnem sistemu. Glede nastopa na volitvah sta podpisnici sklenili, da bosta sporazumno določili skupne kandidate v sorazmerju 2:1 v korist združene stranke. Stranki bosta ne glede na omenjeno kvoto v posameznem volilnem okraju predlagali tistega kandidata, ki ima večjo možnost za izvolitev.

Vendar pa je kmalu po sprejemu tega sporazuma prišlo do vladne krize. Bajukova vlada je na eni izmed svojih sej ugotovila da ustavna odločba o uzakonitvi dvokrožnega večinskega sistema še ni uresničena, Slovenija pa še vedno nima uzakonjenega volilnega sistema, ki bi omogočal izvedbo jesenskih volitev. Vlada je ugotovila, da je obstoječi volilni zakon neveljaven, kar pomeni, da bi bile volitve po njem tudi neveljavne.

Zaostrovanje odnosov med koalicijskima strankama v očeh medijev je močno vplivalo na uspešnost delovanja vlade. Precejšnja pozornost je vzbudila nezadovoljstvo predsednika SLS+SKD, ki je menil, da vlada sprejema odločitve s preglasovanjem. 19. julija je vlada izgubila večinsko podporo v državnem zboru. Nobeden poslanec SLS+SKD ni podprl ne Andreja Bajuka ne Lojzeta Peterleja, vsi so stopili na stran Franca Zagožna. Dr. Franc Zagožen se je zaradi brezkompromisnih vladnih odločitev odločil, da se odpove večinskemu volilnemu sistemu in podprl predlog opozicije o ustavnem zakonu, s katerim bi v ustavo vnesli deloma popravljen proporcionalni volilni sistem. Predlog za spremembo ustave je bil v državnem zboru podprt s potrebno dvotretinsko večino. Razmerje med vladnima strankama je postalo še veliko bolj aktualna medijska tema z izstopom Lojzeta Peterleja in dr. Bajuka iz SLS+SKD in z ustanovitvijo nove stranke Nova Slovenija (Nsi).

Z dnem uveljavitve sprememb ustave je razpadla Koalicija Slovenija. 4. avgusta je bila ustanovljena stranka Nova Slovenija, ki jo vodi Andrej Bajuk. Odkar je iztopil iz SLS+SKD in ustanovil svojo stranko, Andrej Bajuk sploh ni imel poslancev. Imeli smo premiera, ki ni imel stranke v parlamentu. To je spravljal v dilemo ljudi, ki so bili pred odločitvijo, koga naj volijo.

Tabela 5.11: Razmerje med opozicijo in pozicijo (od avgusta 2000 do decembra 2000)

POZICIJA	POLITIČNE STRANKE	ŠT. SEDEŽEV V DZ
	SLS-SKD	26
	SDS	16
	Samostojni poslanci	4
	SKUPAJ	46
	LDS	25
	ZLSD	9
	DeSUS	4
	SNS	3
	Samostojni poslanec	1
	SKUPAJ	42
		2
	SKUPAJ	90
NARODNOSTI		
SKUPAJ		

5.2.4 *Vladna koalicija med Liberalno demokracijo Slovenije, Združeno listo socialdemokratov, SKD+SLS- Slovensko ljudsko stranko in Demokratsko stranko upokojencev*

Veliko koalicijo so oblikovale : LDS, ZLSD, SKD+SLS- Slovenska ljudska stranka, DeSUS.

Začela je trajati 30.11.2000 in traja še danes.

Po težko dočakanih jesenskih rednih parlamentarnih volitvah, 15.oktobra, so stranke slovenske pomladi strmo padle, liberalna demokracija pa je dosegla nepojmljiv izid. Presenetila je edino nova Stranka mladih Slovenije (SMS). Najbolj je v oči zbadlo veliko povečanje razlike med LDS in SDS. SDS v prejšnjem mandatu je imela 16 poslancev, devet manj kot LDS, ki jih je imela 25, je bila razlika zdaj več kot dvakrat večja. SDS 14 in LDS nič manj kot 34 poslanec. Pomlad se je skrčila s polovice na tretino poslanskih sedežev. Število poslancev SDS se je skrčilo s 16 na 14. Drugič pa je bil poraz Koalicije Slovenija. Načrtovala je skupen izid, ki bi bil višji od izida LDS, dobila pa je 22 poslanskih sedežev (SDS 14 in NSi 8), kar je 12 manj kot LDS, ki jih je zdaj imela 34. Tretjič je bil katastrofalni poraz slovenske pomladi. Na volitvah leta 1996 je dobila 45 sedežev, tokrat pa samo 31.

Predsednik republike Milan Kučan je po posvetovanjih z vodji poslanskih skupin predlagal kandidata za mandatarja za sestavo nove vlade dr. Janeza Drnovška. Drnovšek je začel sestavljati svojo četrto, sicer pa že šesto slovensko vlado, v kateri je 14 ministrov in ministric. V izogib zapletom pri delovanju koalicije, je tokrat vanjo povabil ZLSD, SLS+SKD in DeSUS, s presenečenjem na volitvah 2000, SMS pa podpisal dogovor o sodelovanju, s čimer si je zagotovil močno vladno koalicijo.

Dne 15.novembra 2000, dan pred glasovanjem o novem mandatarju, so predsedniki LDS, ZLSD, SKD+SLS - Slovenske ljudske stranke ter DeSUS podpisali koalicijsko pogodbo.

Pogodba pravi, da stranke v vladi soglašajo z veljavnim volilnim sistemom sorazmernega predstavništva, vendar si bodo prizadevale za takšno dopolnitev volilnega sistema, da bi v volilnih enotah o predlaganih kandidatih strank odločali z absolutnim preferenčnim glasom.

V končnih določbah koalicijske pogodbe je tudi zapisano, da stranke koalicije, če predsednik vlade prevzame kakšno drugo funkcijo oziroma če preneha opravljati funkcijo premiera, podprejo kandidata iz vrst LDS. Pri tem ostanejo veljavna vsa določila pogodbe.

Parlamentarne volitve, tretje po osamosvojitvi Slovenije so bile izvedene po proporcionalnem volilnem sistemu, vendar z nekaterimi novostmi, ki jih določa ustavni zakon: odprava nacionalne (strankarske) liste, višji parlamentarni prag, drugačen model ugotavljanja volilnih izidov v volilnih enotah in na državni ravni.

Tabela 5.11.: Modeli oblikovanja koalicij v Sloveniji (1990-2000) in njihovo trajanje

Koalicije	Stranke v koaliciji	Število sedežev	Trajanje koalicije	Razlog spremembe ali konca	Tip koalicije
"Načelna koalicija" DEMOS	SKD,SKZ, ZS,SDSS, SDZ,LS	47(80)	16.05.90- 14.05.92	konstruktivna nezaupnica	večinski
"Mala koalicija"	LDS,SDSS, ZS,SSS,DS	38(80) 50(80)	14.05.92- 12.01.93	prve volitve v DZ	večinski

"Velika koalicija"	LDS,SKD	55(90)	12.01.93		večinski
	ZLSD,SDSS				
		63(90)	14.03.94	združitev	večinski
		59(90)	06.04.94	izstop SDSS	večinski
		42(90)	31.01.96	izstop ZLSD	manjšinski
"Pragmatična koalicija"	(nova)LDS,	49(90)	27.02.97-	druge volitve	večinski
	SLS,DeSUS		08.04.00	v DZ izglasovana nezaupnica	
"Desno (sredinska)	SLS+SKD,	44+2(90)	7.06.00	izstop	večinski
	SDS			dr.Bajuka iz SLS+SKD	
"Močna koalicija"	LDS, ZLSD	58(90)	30.11.00	Tretje volitve	večinski
	SLS+SKD, DeSUS			v DZ	

* Zajc; Parlamentarno odločanje, str.60.

5.2.4.1 Predsedniške volitve

Na slovenskem notranjepolitičnem prizorišču je bilo leto 2002 zelo pestro. Slovenija je po desetih letih dobila novega predsednika države, dosedanjega premiera Janeza Drnovška. Drnovškova izvolitev pa je sredi mandata zahtevala zamenjavo v izvršilni veji oblasti.

Skozi vse leto se je porajalo vprašanje, ali bo Drnovšek kandidiral na jesenskih predsedniških volitvah. Ves čas je povdarjal, da je njegova odločitev odvisna od poteka glavnih političnih projektov, predvsem vključevanja Slovenije v mednarodne integracije. Prav to je bil po njegovih besedah razlog, da po vstopu v volilno tekmo ni

odstopil z mesta premiera, saj je želel ostati na čelu vlade tudi pri zaključevanju obeh procesov, ki si jih je njegova vlada zadala kot ključna zunanje-politična cilja.

Liberalna demokracija Slovenije (LDS), največja vladna in parlamentarna stranka, je na januarskem kongresu v Portorožu že uredila vprašanja, povezana z izvolitvijo za predsednika republike. Tako je že na kongresu s spremembami statuta uredila vprašanja, vezana na določanje kandidata LDS za mandatarja za sestavo vlade in kandidatov za ministre; mandatarja bo določal svet stranke, ki bo določal tudi kandidate za ministre v vladi, če mandatar ne bi bil iz vrst LDS. Drnovšek je napovedal, da bo v primeru izvolitve "zamrznil" članstvo v LDS, tako da se bo morala stranka v začetku leta 2003 ponovno sestati na kongresu. Drnovšek je predlagal za novega mandatarja podpredsednika LDS-a in finančnega ministra Toneta Ropa, svet pa naj bi formalno novega mandatarja določil po Drnovškovem odstopu z mesta predsednika vlade.

Ob koncu drugega leta četrte vlade Janeza Drnovška je premier zmagal na volitvah za predsednika republike, tako da je zadnji mesec v letu minil v znamenju sestavljanja in imenovanja nove vlade.

11. decembra 2002 je bil za mandatarja s 63 glasovi poslancev na tajnem glasovanju v DZ izvoljen podpredsednik največje vladne stranke Tone Rop, ki je nato v nekaj dneh v parlament poslal seznam ministrov, na katerem so se v primerjavi s četrto Drnovškovo vlado znašla tri nova imena (šolsko ministrico Lucijo Čok je zamenjal s Slavkom Gabrom, za njegovega naslednika na položaj finančnega ministra je predlagal Dušanja Mramorja in uvedel je nov ministrski resor za regionalni razvoj, ki ga je zasedla Zdenka Kovač.

6. ZAKLJUČEK

Uveljavitev političnega pluralizma in priznanje načela delitve predstavniškega telesa na večino in manjšino (opozicijo) pomeni pridobitev v procesu politične modernizacije Slovenije. Dejstvo pa je, da je slovenski politični prostor še vedno tako razščlenjen, da nobena stranka ali celo dve večji stranki ne moreta oblikovati potrebne večine za odločanje - potrebna je torej koalicija več strank (Zajc;1993:120-124).

Značilno za slovenski način oblikovanja parlamentarnih koalicij je -vsaj za zdaj- odsotnost dvopolnega povezovanja, kakršen je po razpadu prvotnih opozicijskih gibanj (poljska Solidarnost) sčasoma postal značilen za razvitejše države v prehodu (Poljsko, Češko, Madžarsko). Po razpustitvi Demosa kot koalicije novih demokratičnih strank, ki

je imel za opozicijo prenovljene stranke (družbene organizacije) prejšnjega obdobja samoupravnega socializma, novi slovenski način koalicijskega povezovanja združuje programsko precej različne stranke, ki pa nimajo nasproti enotne in močne opozicije. Posamezne opozicijske stranke pri pomembnejših glasovanjih občasno podprejo vlado in njene ministre. Na drugi strani pa tudi posamezne stranke v koaliciji glasujejo za predloge opozicije. Nastaja vtis, da ima vladna koalicija svojo notranjo opozicijo. Programska in praktična neusklajenost koalicijskih strank se kaže kot prva in najpomembnejša ovira racionalizaciji in razreševanju konfliktov v sodobni slovenski družbi (Zajc;2000:58).

Notranja nesoglasja znotraj slovenskih koalicij so že v prejšnjih mandatih državnega zbora pogosto prišla do točke, ko se je zdelo da je koalicija v razsulu, koalicijski partnerji pa so se med seboj obtoževali nelojalnosti in nespoštovanja koalicijske pogodbe ter grozili z izstopom. Nesoglasja so velika tudi v drugem mandatu, usklajevanje, zlasti med obema nosilnima strankama znotraj koalicije, pa poteka prepočasi, kar vpliva na zakonodajno delo. Nesporazumi med glavnima koalicijskima strankama so sredi drugega mandata državnega zbora dosegli novo kritično točko, ko je tretja članica, Demokratska stranka upokojencev, zaradi stanja v koaliciji in še posebej zaradi zakona o pokojninskem zavarovanju, ki ga je vlada poslala v obravnavo državnemu zboru neusklajenega z njenim vodstvom, 1.1.1998 zamrznila koalicijsko pogodbo. Vendar sta se obe večji stranki konec 1.1.1998 sporazumeli, da presežeta krizo s pogajanjem. Tudi vodstvo DeSUS -a je v januarju 1999 presodilo, da je pomembno priti do konca mandata, upoštevajoč, da je v državnem interesu sprejeti evropsko zakonodajo.

Čeprav se med strankami koalicije vseskozi kaže pomankanje izkušenj parlamentarnega koalicijskega sodelovanja in pragmatizma, so težave pri usklajevanju stališč med strankami koalicije povezane tudi s pomankljivimi koalicijskimi sporazumi oz. ločenimi sporazumi o skupnem sodelovanju strank v vladi. V sporazumu, ki so ga januarja 1993 podpisali takratna LDS in SKD, je bilo določeno, naj bi stranki pred vsako sejo državnega zbora opravili usklajevanje stališč, pri katerem bi lahko

sodelovali tudi predstavniki drugih strank, ki so imeli ministre v vladi, vendar je bilo sodelovanje precej drugačno od zamišljenega. Sporazum o sodelovanju v vladi RS, sklenjen 1. 1997 med LDS in SLS, je napovedoval boljše sodelovanje vladnih strank, saj sta se stranki s sporazumom zavezali, da bosta vse medsebojne spore reševali v okviru koordinacije in da ne bosta javno nasprotovali druga drugi ali dogovorjeni politiki. Kljub temu so se obtožbe o nespoštovanju koalicijske pogodbe ponavljale tudi v drugem mandatu.

Na oblikovanje koalicij vpliva dejstvo, da na Slovenskem ne gre za reparablementarizacijo kot v nekaterih drugih vzhodnoevropskih državah. Zaradi pomankanja parlamentarne tradicije, politične nesamostojnosti (ali vsaj omejene samostojnosti) in zasvojenosti z različnimi korporativno-samoupravnimi oblikami življenja, ki so bile na Slovenskem prisotne skoraj sto let, je Slovencem še vedno bližje konsenzualen način sprejemanja odločitev kot večinski (Zajc;1993:122).

Na oblikovanje slovenskih koalicij so nedvomno vplivali tudi zunanji dejavniki. Prvo koalicijo je nedvomno narekoval prehod iz prejšnjega monističnega obdobja in posebni cilji osamosvajanja Slovenije.

7. LITERATURA:

- Bibič, Adolf (1991): Racionalnost in razsežja opozicije v Kranjc, Stane & Strmčnik, Berni: Parlamentarizem dileme in perspektive; Slovensko politološko društvo, Ljubljana.
- Brezovšek, Marjan (1993): »Vlada - funkcije, procesi, izvrševanje, rezultati« v Zajc, Drago: Slovenski parlament v procesu politične modernizacije; FDV, Ljubljana.
- Budge, Ivan & Keman, Hans (1990): Parties and Democracy: Coalitions formation and government functioning in twenty states; Oxford University Press, Oxford.

- Burch, Martin and Holliday Ian(1996): The British Cabinet System; Prentice Hall, Maylands Avenue.
- Dahl, Robert A. (1967): Political oppositions in Western Democracies; Yale University Press, New Hawen and London.
- Ferfila, Bogomil (1996): »Ekonomske vidiki vladne aktivnosti« v Zajc, Drago: Slovenski parlament- izkušnje in perspektive; Slovensko politološko društvo, Ljubljana.
- Grad, Franc (2000): Parlament in vlada; Uradni list RS; Ljubljana.
- Grad, Franc (1996): Volitve in volilni sistem; Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti, Ljubljana.
- Grad, Franc; Kaučič, Igor; Ribičič, Ciril; Kristan, Ivan (1996): Državna ureditev Slovenije; Ljubljana.
- Hvalica, Ivo (2002): Zadnja replika; Promog, Ljubljana.
- Janša, Janez (1992): Premiki, nastajanje in obramba slovenske države 1988 -1992; Mladinska knjiga, Ljubljana.
- Jurinčič, Jana (1998): Delitev oblasti; Diplomsko naloga, Ljubljana.
- Kerševan, Erik (1998): Delitev oblasti; Diplomsko delo, Ljubljana.
- Kilenyi, Geza & Lamm Vanda (1988): Parliamentarism and Government in a One- Party Sistem; Akademiai Kiado, Budapest.
- Kranjc, Stane (1993): »Politične stranke- dejavnik (ne)stabilnosti demokracije« v Fink- Hafner, Danica & Strmčnik, Berni: Problemi konsolidacije demokracije; Slovensko politološko društvo, Ljubljana.
- Krašovec, Alenka (2000): Moč v političnih strankah; FDV, Ljubljana.
- Kurtovič, Barbara (2000): Oblikovanje vlade v parlamentarnem sistemu; Diplomsko delo, Ljubljana.
- Lijphart, Arend (1992): Demokracija u pluralnim društvima; Globus, Zagreb.
- Lijphart, Arend (1997): Democracy in Plural Societies, Yale Universiti Press, New Hawn and London.
- Lukšič, Igor (2001): Politični sistem Republike Slovenije -očrt; Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
- Norton, Philip (1993): Does Parliament Matter?; Harvester Wheatsheaf, London.

- Peternelj, Barbara (2001): Vlada in njeno odločanje; Magistersko delo, Ljubljana.
- Ribičič, Ciril (1996): Prednost; Enotnost, Ljubljana.
- Robnik, Urška (2001): Vlada-funkcije, struktura in delovanje; Diplomsko delo; Ljubljana.
- Virant, Grega (2002); Pravna ureditev javne uprave; Visoka upravna šola, Ljubljana.
- Zajc, Drago (1991):« Politična modernizacija in transformacija slovenskega parlamenta» v Kranjc, Stane & Strmčnik, Berni: Parlamantarizem dileme in perspektive; Slovensko politološko društvo, Ljubljana.
- Zajc, Drago (1993): »Značilnosti koalicijskega povezovanja in delovanje slovenskega parlamenta« v Fink- Hafner, Danica & Strmčnik, Berni: Problemi konsolidacije demokracije; Slovensko politološko društvo, Ljubljana .
- Zajc, Drago (1997): »Moč in nemoč slovenske parlamentarne demokracije« v Demokracija – vladanje in uprava v Sloveniji; Slovensko politološko društvo, Ljubljana.
- Zajc, Drago (2000): Parlamentarno odločanje; FDV, Ljubljana.
- Žajdela, Ivo (1996): Leta velikih prevar; Samozaložba, Ljubljana;.

VIRI:

- Collin P.H. (1997): Dictionary of Government and Politics; Peter Collin Publishing Ltd, Second edition, Great Britain.
- Časopisni članki (klipingi).
- Haekesworth, Mary&Kogen, Maurice (1992): Encyclopedia of Government and Politics; British Library Catalogguing in Publication Data, London.
- <http://www.sigov.si>
- <http://www.sta.si/vest.php?s=1&id=63>
- <http://www.sta.si/vest.php?s=1&id=8>
- <http://www.volitve.si>
- Letni pregled Slovenske tiskovne agencije (2002);STA, Ljubljana.

- Poročilo o delu Vlade Republike Slovenije od 8.junija 2000 do 30. oktobra 2000 (2000); Urad vlade za informiranje, Ljubljana
- Prpić, Ivan& Puhovski, Žarko& Uzelac, Maja (1990): Leksikon temeljnih pojmova; ŠK, Zagreb.
- Slovenski almanah '97 (1996); Založba Delo Novice, Ljubljana.
- Slovenski almanah 2000 (1999); Delo, Ljubljana.
- Slovenski almanah 2001 (2000); Delo, Ljubljana.
- Sruck, Vlado (1995): Leksikon politike; Obzorja, Maribor.
- Ustava republike Slovenije; Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana,1992.
- Zakon o vladi Republike Slovenije, Uradni list RS, št.4/93, 71/94, 23/96, 47/97.

8.PRILOGE:

PRILOGA A

Rezultati volitev v Družbeno-politični zbor so bili sledeči:

Kratika	Polno ime stranke	Odstotek glasov	Št. poslanskih mest
ZKS-SDP	ZKS- Str. Demokratične prenove	17,28%	14
ZSMS-LS	ZSMS- Liberalna stranka	14,49%	12
SKD *	Slovenski krščanski demokrati	12,98%	11
SKZ*	Slovenska kmečka zveza	12,55%	11
SDZ	Slovenska demokratična zveza	9,51%	8
ZS*	Zeleni Slovenije	8,84%	8
SDZS*	Socialdemokratska zveza Slovenije	7,39%	6
SZ	Socialistična zveza	5,35%	5
SOS*	Slovenska obrtniška stranka	3,54%	3
ZOEO	Zveza za enakopravnost občanov	2,46%	0

DZL	Državljska zelena lista	1,99%	0
SOPS	Slov. Obrtno podjetniška stranka	1,57%	0
NDG	Nova družbena gibanja	0,49%	0
LN	Lista neodvisnih	0,43%	0
DZK	Demokratska zveza Kosova	0,30%	0

* Stranke združene v koalicijo DEMOS.

Vir: www.volitve.si

PRILOGA B

URADNI REZULTATI VOLITEV '92

Uradni rezultati po listah za Slovenijo

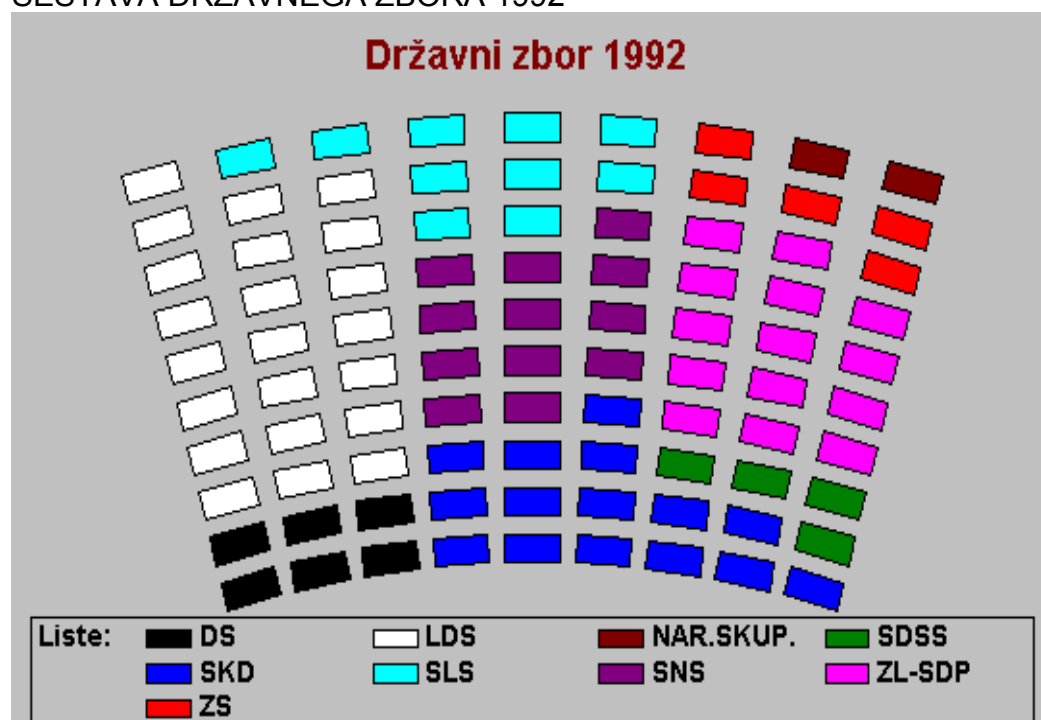
Kandidatna lista	Število glasov	Odstotek
DEŽELNA STRANKA SLOVENIJE	912	0,08 %
DEMOKRATSKA STRANKA	59.487	5,01 %
DEMOS, KRAMBERGERJEVA ZDRUŽENA LISTA, DONS, REPSS	9.143	0,77 %
GIBANJE ZA OBČO DEMOKRACIJO	6.707	0,56 %
IDZ - DDI	1.125	0,09 %
KRŠČANSKI SOCIALISTI-DS NAPREJ-SVOBODNA STRANKA	13.592	1,14 %
LIBERALNO DEMOKRATSKA STRANKA	278.851	23,46 %
LIBERALNA STRANKA	18.069	2,01 %
LIBERALNO DEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE	16.892	1,42 %
NARODNI DEMOKRATI IN SLOVENSKA GOSPODARSKA STRANKA	25.852	2,18 %
REPUBLIKANSKA ZVEZA SLOVENIJE	5.378	0,45 %
SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA	103.300	8,69 %

SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA	119.091	10,02 %
SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI	172.424	14,51 %
SLOVENSKO EKOLOŠKO GIBANJE	7.360	0,62 %
SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE	39.675	3,34 %
SOCIALISTIČNA STRANKA SLOVENIJE	32.696	2,75 %
SLOVENSKA OBRTNO PODJETNIŠKA STRANKA	18.965	1,60 %
STRANKA NEODVISNIH	16.178	1,36 %
ŠTAJERSKA DEMOKRATSKA KRŠČANSKA STRANKA	8.022	0,68 %
ZDRUŽENA LISTA	161.349	13,58 %
ZDRUŽENJE "SMER" SLOVENIJE	6.674	0,56 %
ZELENI SLOVENIJE	44.019	3,70 %
ZELENO GIBANJE OBČINE LJUBLJANA MOSTE POLJE	708	0,06 %
ZVEZA ZA PRIMORSKO	10.059	0,85 %
NEODVISNI KANDIDATI	11.850	1,00 %
Skupaj	1188378	100 %

Vir: www.volitve.si

PRILOGA C

SESTAVA DRŽAVNEGA ZBORA 1992

PRILOGA D

REZULTATI VOLITEV 1996

Rezultati volitev po listah za celotno Slovenijo

Število prešteti glasov: 1.136.211

Število neveljavnih glasov: 67.007

Število veljavnih glasov: 1.069.204

Kandidatna lista	Število glasov	Odstotek
LDS - Liberalna demokracija Slovenije	288.783	27,01 %
SLS - Slovenska ljudska stranka	207.186	19,38 %
SDS - Socialdemokratska stranka Slovenije	172.470	16,13 %
SKD - Slovenski krščanski demokrati	102.852	9,62 %
ZL - Združena lista socialnih demokratov	96.597	9,03 %
DeSUS - Demokratična stranka upokojencev Slovenije	46.152	4,32 %
SNS - Slovenska nacionalna stranka	34.422	3,22 %

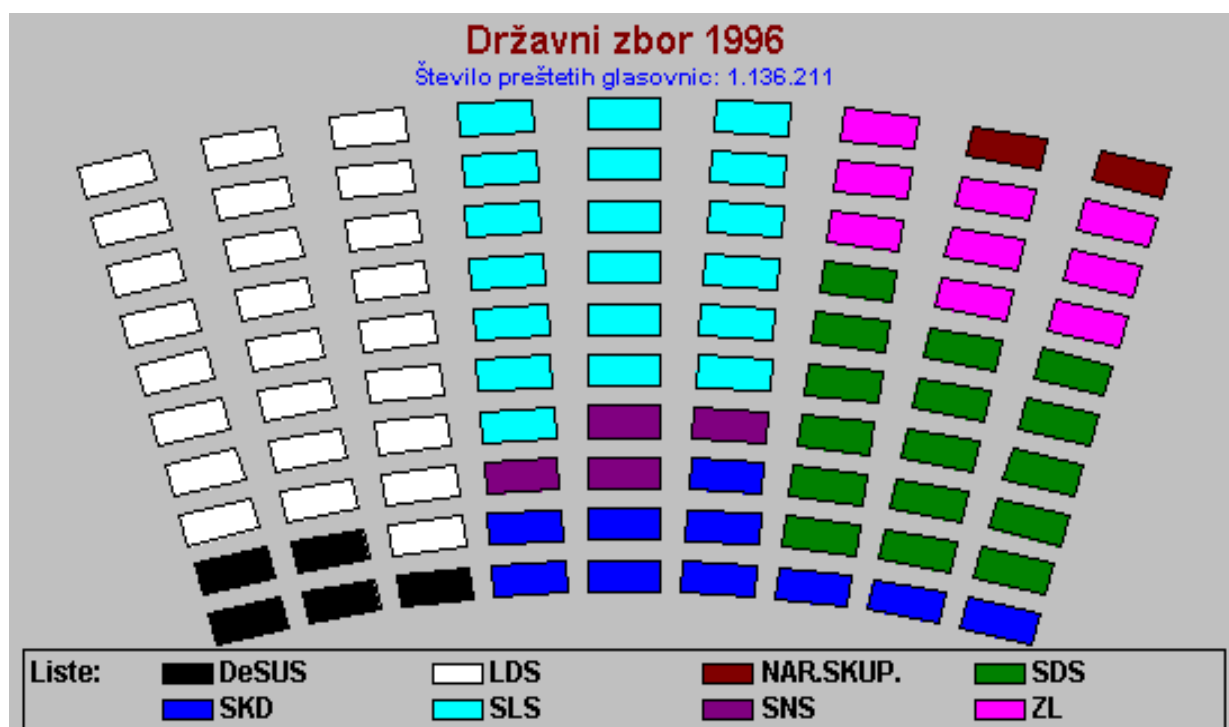
		%
DS - Demokratska stranka Slovenije - Demokrati Slovenije	28.624	2,68 %
ZELENI - Zeleni Slovenije	18.853	1,76 %
SOPS - Slovenska obrtniško podjetniška stranka - Stranka centra	12.335	1,15 %
SF - Slovenski forum in deželni stranki: Zveza za Primorsko, Zveza za Gorenjsko	11.383	1,06 %
LS - Liberalna stranka	7.972	0,75 %
NSD - Nacionalna stranka dela	5.827	0,54 %
ZA - Zelena alternativa Slovenije - Zelena alternativa	5.602	0,52 %
RZS - Republikanska zveza Slovenije, Republikanci Slovenije, Republikanci	5.071	0,47 %
KPS - Komunistična partija Slovenije	5.027	0,47 %
KSU - Krščansko socialna unija	4.767	0,45 %
SND - Slovenska nacionalna desnica	3.327	0,31 %
DEUS-LZS - Domoljubna enotna upokojenska stranka - Liga za Slovenijo	2.025	0,19 %
NS - Nova stranka	1.104	0,10 %
NPS - Naprej Slovenija	886	0,08 %
SED - Stranka enakopravnih dežel	541	0,05 %

Opomba: Rezultati za neodvisne kandidate so v rezultatih za volilne enote in okraje

Vir: www.volitve.si

PRILOGA E

SESTAVA DRŽAVNEGA ZBORA 1996

PRILOGA F

REZULTATI VOLITEV 2000

Število prešteti glasovnic: 1.113.424 (99,93 % oz. iz 100,00 % volišč)

Število neveljavnih glasovnic: 36.904

Število veljavnih glasovnic: 1.076.520

Kandidatna lista	Število glasov	Odstotek
LIBERALNA DEMOKRACIJA SLOVENIJE	390.306	36,26 %
SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE	170.228	15,81 %
ZDRUŽENA LISTA SOCIALNIH DEMOKRATOV	130.079	12,08 %
SLS + SKD SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA	102.691	9,54 %
NOVA SLOVENIJA - KRŠČANSKA LJUDSKA STRANKA	93.247	8,66 %
DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV SLOVENIJE	55.634	5,17 %
SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA	47.214	4,39 %
STRANKA MLADIH SLOVENIJE	46.674	4,34 %
ZDRUŽENI ZELENi - ZELENi SLOVENIJE IN ZELENi ALTERNATIVA	9.691	0,90 %
DEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE	8.079	0,75 %
NOVA STRANKA	6.338	0,59 %
GLAS ŽENSK SLOVENIJE	4.745	0,44 %
NAPREJ SLOVENIJA	3.300	0,31 %
STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE SLOVENIJE	3.208	0,30 %

KOMUNISTIČNA PARTIJA SLOVENIJE	1.945	0,18 %
DEŽELNA STRANKA ŠTAJERSKE	732	0,07 %
MOJCA	697	0,06 %
NEODVISNI KANDIDAT - PLANINŠIČ FRANC	518	0,05 %
MIRKO JUSTIN IN SKUPINA VOLIVCEV	404	0,04 %
PETER - ČRTOMIR GORJANC	276	0,03 %
MILAN ROBIČ IN SKUPINA VOLIVCEV	261	0,02 %
VALTER SKOK IN SKUPINA VOLIVCEV	178	0,02 %
IZUMITELJ HINKO STAKNE	75	0,01 %

Vir: www.volitve.si

PRILOGA G

IZIDI VOLITEV 15.oktobra 2000

Zap.št.	STRANKA	VOLITVE 1996	VOLITVE 2000
1.	LDS	25	34
2.	SDS	16	14
3.	ZL	9	11
4.	SLS	19	9
5.	Nsi	(SKD)10	8
6.	DeSUS	5	4
7.	SMS	-----	4
8.	SNS	4	4
9.	NARODNOSTI	2	2
DZ	SKUPAJ	90	90

PRILOGA H

SESTAVA DRŽAVNEGA ZBORA

2000

